

Raport został sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu województwa w ramach Pomocy Technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020.

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

ZAMAWIAJĄCY

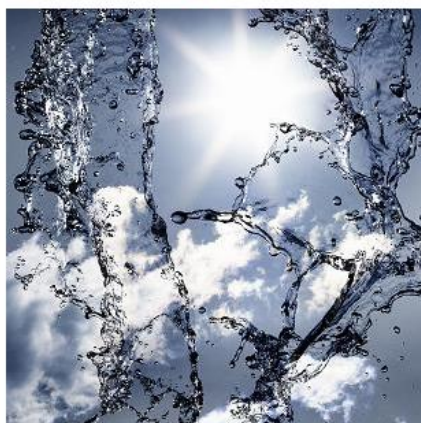
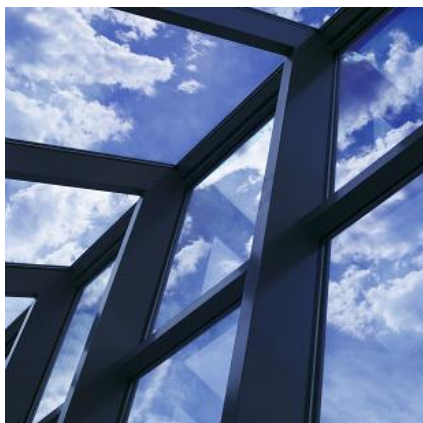
Urząd Marszałkowski Województwa
Lubuskiego

TYTUŁ

„Wstępny projekt prognozy oddziaływania na
środowisko Programu Rozwoju Innowacji
Województwa Lubuskiego”

DATA / WERSJA: 13.06.2016/02

NUMER DOKUMENTU:

Multiconsult

RAPORT

PROJEKT	SOOŚ	NUMER DOKUMENTU	
TYTUŁ	Wstępny projekt prognozy oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego	DYREKTOR PROJEKTU	Mateusz Małecki
ZAMAWIAJĄCY	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	PRZYGOTOWAŁ	Joanna Borzuchowska Anna Kwitowska Piotr Poborski Katarzyna Lipińska
OSOBA KONTAKTOWA		DZIAŁ MULTICONSULT POLSKA	Pion Doradztwa Technicznego i Środowiskowego

STRESZCZENIE

Wstępny projekt prognozy oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego został przygotowany zgodnie z wymogami wskazanymi w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko oraz w Opisie Przedmiotu Zamówienia, stanowiącym załącznik nr 1 do SIWZ (źródło: www.bip.lubuskie.pl).

02	13.06.2016	Wstępny projekt prognozy oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego - po uwagach	JSB	PP	MM
01	07.06.2016	Wstępny projekt prognozy oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego	JSB, AK, PP, KL	PP	MM
WER.	DATA	OPIS	SPORZĄDZIŁ	SPRAWDZIŁ	ZATWIERDZIŁ

SPIS TREŚCI

1	Streszczenie prognozy w języku niespecjalistycznym.....	7
2	Wprowadzenie	10
2.1	Cel i zakres prognozy	10
2.2	Ogólne informacje o dokumencie	12
2.3	Powiązania PRI WL z innymi dokumentami	21
2.4	Charakterystyka obszaru objętego Programem Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście środowiskowym	30
2.4.1	Ogólna lokalizacja województwa lubuskiego	30
2.4.2	Gospodarka	30
2.4.3	Struktura gruntów	31
2.4.4	Ludność	32
2.4.5	Ukształtowanie terenu	33
2.4.6	Zasoby naturalne	34
2.4.7	Gleby	34
2.4.8	Bioróżnorodność	35
2.4.9	Wody powierzchniowe i zagrożenie powodziowe	39
2.4.10	Wody podziemne	41
2.4.11	Powietrze atmosferyczne i klimat	42
2.4.12	Dziedzictwo kulturowe.....	43
2.4.13	Krajobraz i turystyka	44
2.4.14	Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	46
3	Analiza stanu bieżącego - w zakresie objętym PRI WL	47
4	Prezentacja wariantów alternatywnych	48
4.1	Potencjalne skutki w środowisku w przypadku braku realizacji PRI WL	48
4.2	Rozwiązania alternatywne	48
5	Prognoza oddziaływania	50
5.1	Wprowadzenie	50
5.2	Hierarchizacja oddziaływań	53
5.3	Potencjalne oddziaływania	56
5.3.1	Potencjalne pozytywne oddziaływania	56
5.3.2	Potencjalne negatywne oddziaływania.....	58
6	Opis wyników przeprowadzonych badań	61
6.1	Podsumowanie potencjalnych oddziaływań	61
6.2	Analiza charakteru i znaczenia oddziaływań skumulowanych	64
6.3	Możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych	67
7	Wnioski i rekomendacje.....	68
7.1	Proponowane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań	68
7.2	Propozycje monitoringu wpływu realizacji PRI WL na środowisko	68
8	Aneksy przedstawiające zestawienia i analizę danych	69
9	Opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu	70
9.1	Metodyka	70
9.2	Zestawienia publikacji.....	71
9.3	Zestawienia aktów prawnych	74
9.4	Luki i niepewności w wiedzy	74

Spis tabel

Tabela 1 Cele operacyjne i specjalizacje PRI - WL.....	16
Tabela 2 Spodziewane efekty realizacji PRI WL.....	18
Tabela 3 Powiązania PRI WL z innymi dokumentami	21
Tabela 4 Powiązania celów strategicznych i specyficznych z osiami priorytetowymi zdefiniowanymi w RPO - Lubuskie 2020	51
Tabela 5 Legenda do hierarchizacji oddziaływań.....	53
Tabela 6 Charakterystyka potencjalnych oddziaływań związana z wdrożeniem kierunków działań zaproponowanych do poszczególnych obszarów specjalizacji.....	54
Tabela 7 Powiązanie inteligentnych specjalizacji z rozwojem branż	59
Tabela 8 Wykaz analizowanych dokumentów strategicznych.....	70

Spis rysunków

Rysunek 1 Schemat postępowania w ramach przeprowadzania SOOŚ dla Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego	11
Rysunek 2 Ranking innowacyjności w Unii Europejskiej i innych wybranych krajach	13
Rysunek 5 Specjalizacja Zdrowie i jakość życia	15
Rysunek 6 Specjalizacja Innowacyjny przemysł	16
Rysunek 7 Lokalizacja województwa na tle granic administracyjnych kraju	30
Rysunek 8 Struktura użytkowania gruntów w województwie lubuskim [%]	32
Rysunek 9 Województwo lubuskie w ujęciu fizycznogeograficznym.....	33
Rysunek 10 Rozmieszczenie złóż surowców mineralnych w województwie lubuskim.....	34
Rysunek 11 Obszary chronione na terenie województwa lubuskiego.....	37
Rysunek 12 Korytarze ekologiczne na terenie województwa lubuskiego	38
Rysunek 13 Sieć hydrograficzna i zagrożenie powodziowe w województwie lubuskim	39
Rysunek 14 Stan JCWP rzecznych w województwie lubuskim	40
Rysunek 15 Stan JCWP jeziornych w województwie lubuskim.....	40
Rysunek 16 Stan JCWPd oraz rozmieszczenie GZWP w województwie lubuskim	41
Rysunek 17 Ocena atrakcyjności wizualnej krajobrazu Polski	45
Rysunek 18 Potencjalne presje jakie mogą wystąpić na terenie województwa lubuskiego związane z rozwojem energetyki.....	65
Rysunek 19 Potencjalne konflikty funkcjonalno – przestrzenne w województwie lubuskim.....	66

Spis skrótów

B+R	Badania i rozwój
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ISOK	Informatyczny System Osłony Kraju
JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych
JCWpd	Jednolita część wód podziemnych
KPZK	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
OP	Oś Priorytetowa
OOŚ	Ocena Oddziaływania na Środowisko
OSO	Obszar specjalnej ochrony
OZE	Odnawialne źródła energii
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
Program, PRI WL	Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, luty 2016 r.
RDOŚ	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPO - Lubuskie	Regionalny Program Operacyjny - Lubuskie 2020
SOO	Specjalny obszar ochrony
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
UE	Unia Europejska
UP	Umowa partnerstwa
Ustawa OOŚ	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 353)
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

1 Streszczenie prognozy w języku niespecjalistycznym

W niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko ocenie poddano Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego (dalej zwany "PRI WL"), w wersji z lutego 2016 roku. Prognoza jest dokumentem sporządzanym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej "SOOS"). Zawiera ona informacje wymagane przepisami prawa (*Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*), a także spełnia wymogi określone przez Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wielkopolskim. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w swoim stanowisku odstąpił od przeprowadzenia SOOS dla niniejszego dokumentu.

Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego jest dokumentem stanowiącym odpowiedź na wyzwania w zakresie polityki innowacyjności, które stoją zarówno przed przedsiębiorcami, sektorem nauki i instytucjami otoczenia biznesu, jak i samorządem regionalnym. PRI WL jest dokumentem wypełniającym warunek wstępny dla Celu Tematycznego 1 „wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w okresie 2014-2020. Na poziomie krajowym, PRI WL nawiązuje przede wszystkim do Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, na poziomie wspólnotowym do Strategii Europa 2020. Horyzont czasowy PRI WL to 2020 rok, analogicznie do systemu finansowania w ramach aktualnej perspektywy finansowej UE.

Zakłada się, że efektem wdrożenia PRI WL będzie podniesienie innowacyjności i konkurencyjności regionu. Będzie to osiągnięte zarówno poprzez zwiększanie wartości dodanej w sektorach tradycyjnie obecnych w regionie, jak i inwestycje w rozwój nowych, innowacyjnych i dynamicznie rozwijających się branż.

W Programie określono trzy cele operacyjne oraz powiązane z nimi działania strategiczne:

- Cel operacyjny 1: **Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje**
- Cel operacyjny 2: **Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach**
- Cel operacyjny 3: **Zwiększenie inwestycji w innowacje**

Ponadto, wskazane zostały trzy inteligentne specjalizacje z towarzyszącymi im działaniami specyficznymi, które wpisują się w poszczególne cele operacyjne. Są to:

- **Zielona gospodarka - EKOINNOWACJE**
- **Zdrowie i jakość życia - EKO-ROZWÓJ**
- **Innowacyjny przemysł - ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ**

Dokument PRI WL realizuje cele dokumentów strategicznych regionalnego, krajowego i międzynarodowego szczebla. Przede wszystkim wpisuje się on w osie priorytetowe i cele operacyjne ustanowione w Regionalnym Programie Operacyjnym dla Województwa Lubuskiego 2020 (RPO - Lubuskie 2020), który stanowi główne źródło finansowania PRI WL. Cel operacyjny 1 PRI WL jest powiązany głównie z osiami priorytetowymi wyznaczonymi w RPO - Lubuskie 2020: Równowaga społeczna, Nowoczesna edukacja i Regionalny rynek pracy. Efektem tego będzie kształtowanie proekologicznych postaw mieszkańców (oszczędzanie wody i energii, selektywne zbieranie odpadów itp.), spadek zapotrzebowania na energię i surowce naturalne, poprawa sytuacji finansowej społeczeństwa, poprawa zdrowia, wzrost poziomu jakości życia i dobrobytu społeczeństwa. Cele operacyjne 2 i 3 są powiązane z osią priorytetową Gospodarka i innowacje. Dzięki wsparciu prac nad rozwojem innowacyjnych technologii nastąpi wzrost efektywności zarządzania środowiskiem, zmniejszenia zużycia surowców i emisji zanieczyszczeń.

Należy spodziewać się, że wspierany przez PRI WL rozwój nowych technologii, kształcenie kadr i innowacyjność będą miały pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy całego kraju, niemniej większość korzyści będzie kumulować się na terenie województwa lubuskiego.

Województwo lubuskie, zajmujące 4,5% powierzchni kraju, to obszar o niewielkim zaludnieniu. W strukturze gruntów dominują tereny leśne i rolne, zaś obszary zabudowane stanowią jedynie 4,5% powierzchni terenu. Obszar województwa lubuskiego zasobny jest w różnorodne surowce mineralne (m.in. węgiel brunatny, kruszywa), należy poza

tym do rejonów o bardzo dużej bioróżnorodności (duże powierzchnie leśne, obszary chronione, gęsta sieć korytarzy ekologicznych).

Działania wymienione w PRI WL nie będą miały istotnego negatywnego wpływu na stan środowiska naturalnego województwa (i kraju), a jakiegokolwiek efekty widoczne w środowisku, będą miały charakter oddziaływań słabych, pośrednich i wtórnych. Program PRI WL zawiera przede wszystkim cele o charakterze „miękkim” dotyczące w szczególności budowania kompetencji i rozwoju prac badawczo – rozwojowych w obszarze innowacji (jedynym celem nawiązującym do działań twardych jest rozwój działań badawczo - rozwojowych i laboratoriów poprzez zakup sprzętu wraz z niezbędną infrastrukturą). Ich głównym efektem będzie poprawa wydajności i efektywności procesów w przedsiębiorstwach oraz budowanie kompetencji w zakresie innowacyjności, a także pośrednio wzrost świadomości ekologicznej oraz poprawa warunków życia i zdrowia. Żadne z działań nie ustanawiają bezpośrednio ram dla wydawania decyzji realizacyjnych. Nie będą się również przyczyniać do realizacji dużych inwestycji, które mogą istotnie negatywnie oddziaływać na środowisko.

Należy podkreślić, że wszystkie ewentualne przyszłe przedsięwzięcia objęte PRI WL będą finansowane z funduszy pomocowych, a w szczególności z RPO - Lubuskie 2020. Oznacza to, że zgodnie z zapisami RPO – Lubuskie 2020, finansowanie nie będzie dotyczyło dużych projektów, a głównie przeznaczone będzie na projekty realizowane przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Siłami napędowymi wzrostu innowacji są bowiem małe i średnie przedsiębiorstwa oraz komercjalizacja innowacji w połączeniu z badaniami. Rolą instytucji udzielającej dofinansowania ze środków unijnych jest zapewnienie, że wydatki w ramach programu operacyjnego ponoszone są zgodnie z prawem oraz zasadami unijnymi i krajowymi, a więc z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

W wyniku realizacji PRI WL należy spodziewać się pozytywnych oddziaływań na ludzi i środowisko, w zakresie:

Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi – pozytywne oddziaływanie w tym zakresie będzie efektem wsparcia w zakresie kształcenia kadry medycznej, stymulowania rozwoju ośrodków naukowych, poprawy współpracy nauki i biznesu oraz rozwoju innowacyjnych technologii i usług biomedycznych.

Ochrona bioróżnorodności – w wyniku rozwoju technologii niskoemisyjnych, odnawialnych źródeł energii czy poprawy efektywności energetycznej nastąpi zmniejszenie zużycia energii i surowców. Efekt ten będzie osiągniany również pośrednio dzięki wspieraniu poprawy świadomości ekologicznej poprzez kształcenie pracowników przedsiębiorstw i uczniów.

Ochrona wód – działania mające na celu wspieranie prac badawczych w zakresie innowacyjnych rozwiązań technicznych mogą przyczynić się do ograniczenia ilości i poprawy jakości ścieków odprowadzanych z przedsiębiorstw, optymalizacji zużycia wody, wzrostu sprawnego zarządzania zasobami wodnymi oraz ograniczenia wodochłonności procesów.

Zmniejszenie wrażliwości i przygotowanie na zmiany klimatyczne – zmniejszenie zużycia energii, rozwój technologii niskoemisyjnych i poprawa efektywności energetycznej będą przyczyniać się do obniżenia emisji gazów cieplarnianych.

Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb – rozwój nowoczesnych technologii pozwoli w przyszłości na ograniczenie przekształceń powierzchni ziemi oraz ograniczenie jej zanieczyszczenia.

Ochrona i poprawa walorów krajobrazowych – pozytywny wpływ będzie związany przede wszystkim z realizacją działań wspierających edukację (realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska).

Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz dóbr materialnych – pozytywne zmiany jakie spodziewane są w wyniku realizacji PRI WL przełożą się na poprawę ogólnego stanu gospodarczego województwa, a zatem również na odpowiednią dbałość o dobra materialne.

Ewentualne negatywne oddziaływania mogą wiązać się natomiast z rozwojem przedsiębiorstw i technologii w sytuacji, gdy będzie wymagało to inwestycji rozbudowy/ budowy obiektów i infrastruktury na przykład na potrzeby rozwoju laboratoriów i działań badawczo - rozwojowych. Tego typu inwestycje nie będą jednak bezpośrednią konsekwencją PRI WL. Główne oddziaływania będą wiązały się wówczas z uciążliwościami podczas realizacji inwestycji (hałas, powstawanie odpadów budowlanych, pylenie, zużycie wody i surowców, płoszenie zwierząt). Powyższe oddziaływania będą miały charakter chwilowy i przeważnie krótkotrwały. Wpływ poszczególnych przedsięwzięć, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisku lub obszary Natura 2000, będzie szczegółowo przeanalizowany w ramach ewentualnych postępowañ związanych z uzyskiwaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Biorąc pod uwagę powyższe, nie ma potrzeby proponowania środków minimalizujących negatywny wpływ działań przewidzianych w PRI WL na środowisko. W prognozie wskazano jedynie na pewne komponenty środowiska, najbardziej wrażliwe i cenne na terenie województwa, na które należy zwrócić szczególną uwagę na etapie planowania przedsięwzięć.

W perspektywie długoterminowej, jako skutek wtórny i pośredni realizacja działań wskazanych w PRI WL może potencjalnie przyczynić się do rozwoju branż, takich jak na przykład przemysł energetyczny wydobywczy, drzewny, metalowy. Na obecnym etapie, trudno jest przewidzieć, czy i w jakim stopniu realizacja PRI WL przyczyni się do rozwoju tych branż, zaś ewentualne powiązania tych działań i skutków są bardzo odległe i słabe. W związku z powyższym niewłaściwym byłoby wyciąganie dalszych, bardziej szczegółowych wniosków w tym zakresie.

Z uwagi na charakter celów i działań w PRI WL, nie przewiduje się możliwości wystąpienia oddziaływań na środowisko na terenie innych krajów.

Potrzeba innowacji jako motoru napędowego rozwoju w Unii Europejskiej została wskazana w naczelnym dokumencie unijnym tj. Strategii EUROPA 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Brak realizacji działań strategicznych przewidzianych w ramach PRI WL skutkowałby ograniczoną możliwością finansowania tego typu działań. Wiązałoby się to ze straceniem szansy na rozwój innowacyjny, w tym także w zakresie poprawy efektywności korzystania z zasobów środowiska.

Monitoring wpływu realizacji PRI WL na środowisko jest przewidziany w ramach monitoringu skutków realizacji dokumentów, z których będą finansowane działania, m.in. RPO - Lubuskie 2020. Dokument RPO - Lubuskie 2020 był poddany ocenie strategicznej. Dlatego też nie ma potrzeby proponowania dodatkowych wskaźników do monitorowania skutków w środowisku.

2 Wprowadzenie

2.1 Cel i zakres prognozy

Niniejsza prognoza jest dokumentem sporządzanym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej "SOOŚ"). Podstawą prawną przeprowadzenia SOOŚ są przepisy prawa polskiego (ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹) i wspólnotowego (Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko).

Celem przeprowadzania oceny strategicznej, jak określa to dyrektywa 2001/42/WE „*jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z niniejszą dyrektywą dokonywana jest ocena wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko*”.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (dalej "ustawa OOŚ") strategiczna ocena oddziaływania na środowisko to postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu, obejmujące w szczególności:

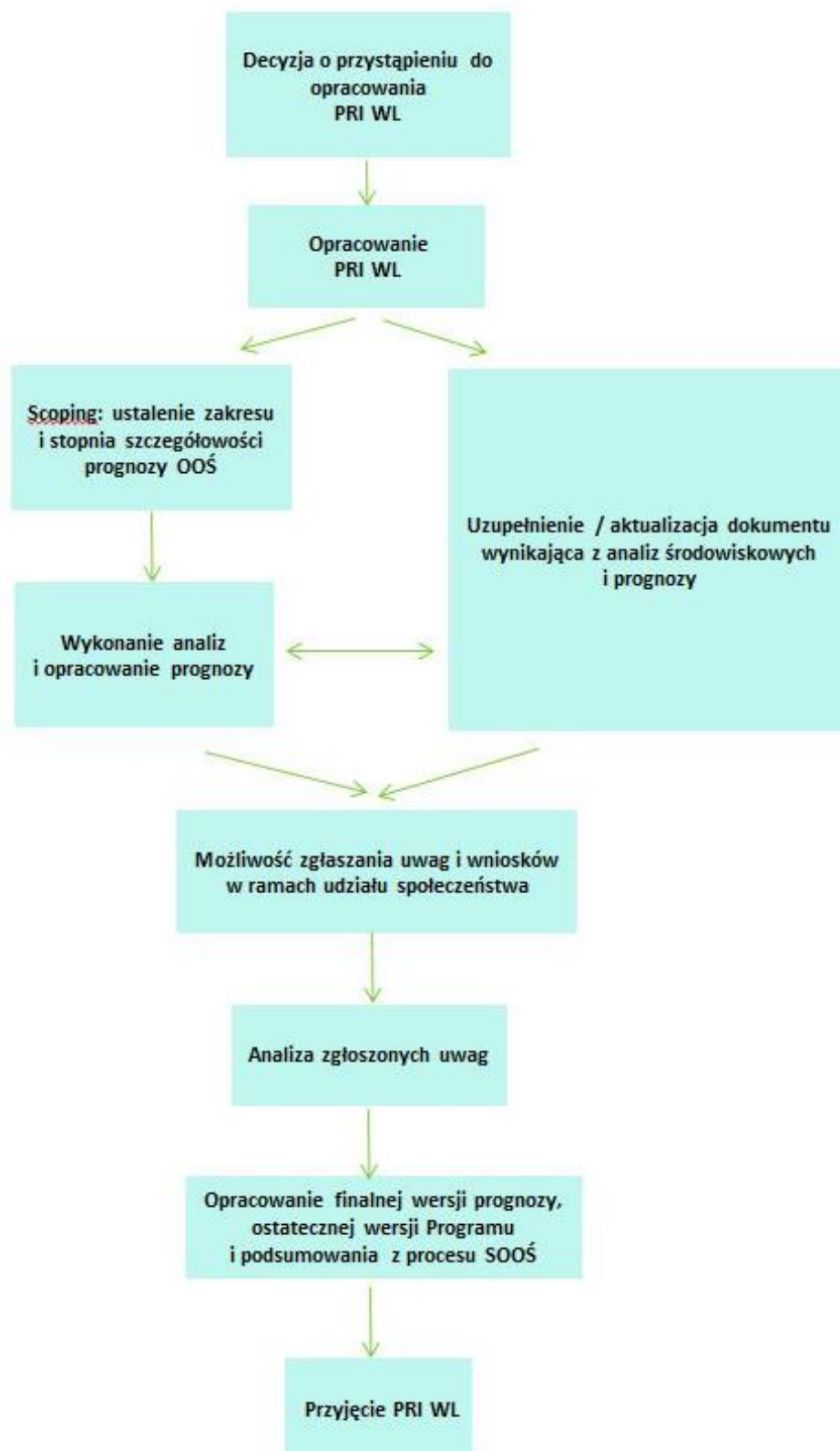
1. uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
2. sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
3. uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
4. zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Proces oceny strategicznej kończy pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także inne informacje wymagane w art. 55 ust. 3 ustawy OOŚ.

Poniżej przedstawiono ogólny schemat postępowania SOOŚ w ramach Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.

¹ t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 353.

Rysunek 1 Schemat postępowania w ramach przeprowadzania SOOŚ dla Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera informacje wymagane w art. 51 ust. 1 ustawy OOŚ, a także spełnia wymogi wynikające z uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości prognozy dokonanego z Lubuskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Gorzowie Wielkopolskim (pismo z dnia 29 lutego 2016 roku). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, pismem z dnia 27 listopada 2015 roku, uzgodnił odstąpienie od konieczności przeprowadzenia SOOŚ.

2.2 Ogólne informacje o dokumencie

W ramach oceny strategicznej, której wyniki prezentowane są w niniejszej prognozie, oceniono Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego (dalej zwany "PRI WL") z lutego 2016 roku. Dokument ten jest udostępniony na stronie <http://rpo.lubuskie.pl/-/program-rozwoju-innowacji-wojewodztwa-lubuskiego>. Stanowi on kontynuację dotychczasowej Regionalnej Strategii Innowacji (dla tego dokumentu nie była przeprowadzana ocena strategiczna SOOŚ).

Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego jest dokumentem stanowiącym odpowiedź na wyzwania w zakresie polityki innowacyjności, które stoją zarówno przed przedsiębiorcami, sektorem nauki i instytucjami otoczenia biznesu, jak i samorządem regionalnym.

Siłami napędowymi wzrostu innowacji w UE są małe i średnie przedsiębiorstwa oraz komercjalizacja innowacji w połączeniu z doskonałymi systemami badań. Potrzeba innowacji jako motoru napędowego rozwoju w Unii Europejskiej została wskazana w naczelnym dokumencie tj. Strategia EUROPA 2020 - Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety, a wśród nich jako pierwszy priorytet nawiązujący bezpośrednio do innowacji:

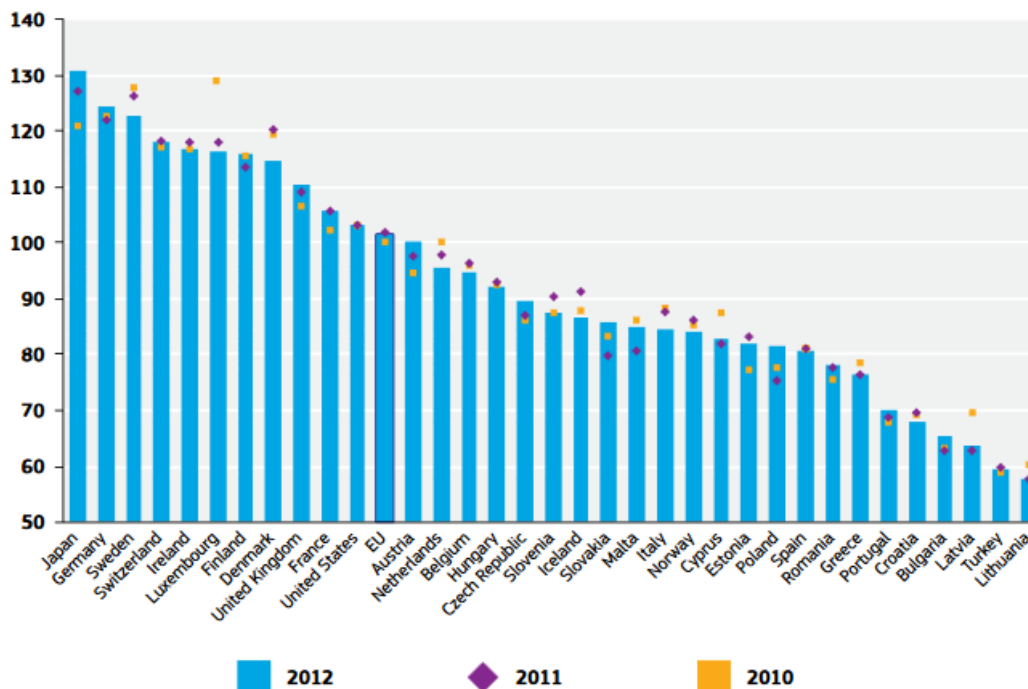
- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W wyżej wspomnianej Strategii Komisja Europejska zaproponowała, aby do 2020 roku na inwestycje w badania i rozwój przeznaczać 3% PKB Unii.

Komisja przedstawiła siedem projektów przewodnich, które umożliwią postępy w ramach każdego z priorytetów tematycznych. Jednym z takich projektów jest: „Unia innowacji” – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji tak, aby innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy.

Według danych Komisji Europejskiej, w rankingu innowacyjności Polska plasuje się zdecydowanie poniżej średniej unijnej. Na czele są takie państwa jak Niemcy i Szwecja.

Rysunek 2 Ranking innowacyjności w Unii Europejskiej i innych wybranych krajach

Źródło: *Research and Innovation performance in the EU. Innovation Union progress at country level. 2014, European Commission, Brussels (wskaźnik: Innovation Output Indicator): http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/state-of-the-union/2014/iuc_progress_report_2014.pdf#view=fit&pagemode=none*

Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego jest odpowiedzią na wyzwania postawione w Strategii EUROPA 2020. Jest też dokumentem wypełniającym warunek wstępny dla Celu Tematycznego 1 „wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w okresie 2014-2020, przygotowanym w związku z wymaganiami art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320).

Na poziomie krajowym Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego nawiązuje przede wszystkim do Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki.

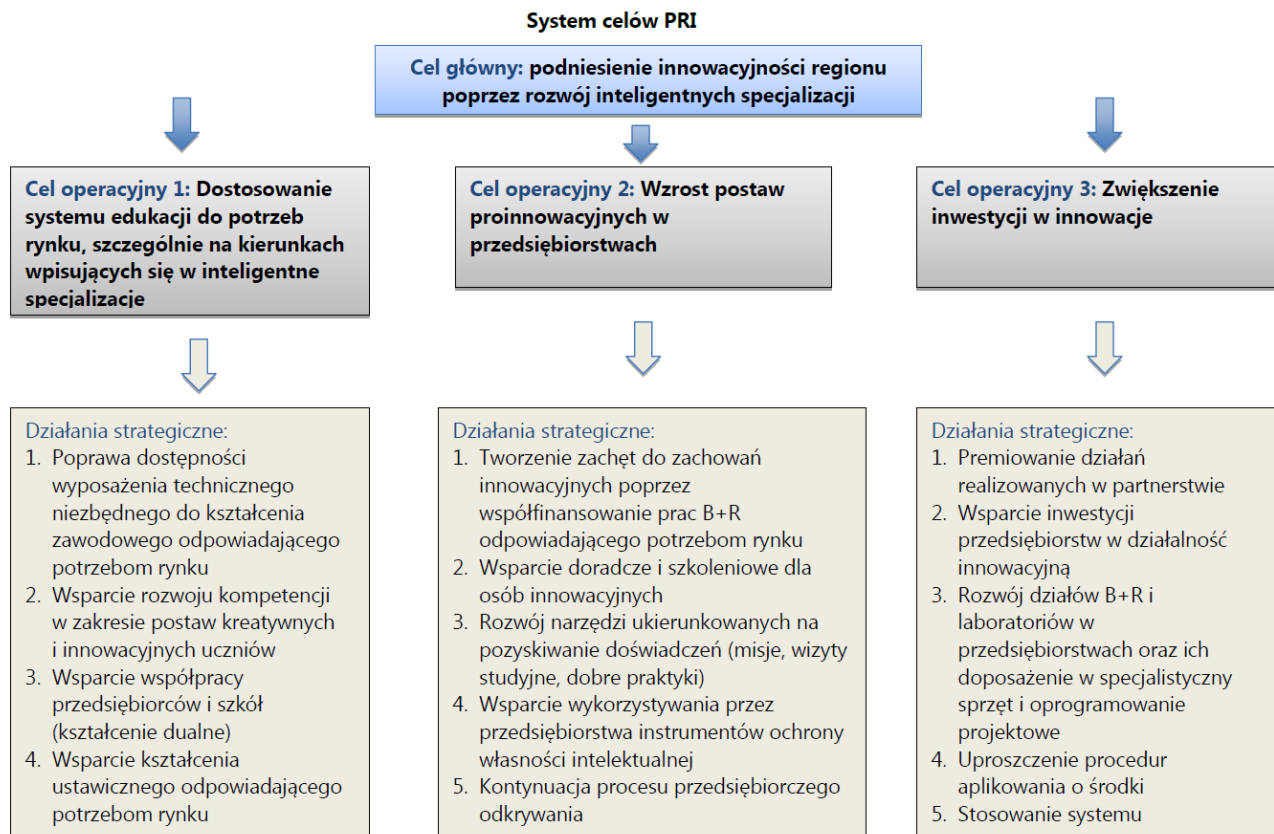
Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego powstał w wyniku dwuletniego procesu rozpoczętego identyfikacją obszarów inteligentnej specjalizacji regionu w roku 2014 i kontynuowanego w ramach prac nad zapisami samego PRI WL w roku 2015.

Horyzont czasowy programu to 2020 rok, analogicznie do systemu finansowania w ramach aktualnej perspektywy finansowej UE.

Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego jest dokumentem o charakterze strategiczno-wdrożeniowym, łączącym cechy regionalnej strategii innowacji i planu działań. Jego realizacja wymaga stałej kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz współpracy na poziomie instytucjonalnym, w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. PRI WL powinien być również regularnie aktualizowany, co najmniej raz w okresie programowania. Efektem wdrożenia PRI WL powinno być podniesienie innowacyjności i konkurencyjności regionu poprzez rozwój nowych przewag w ramach wybranych obszarów inteligentnej specjalizacji regionu. Będą one osiągnięte zarówno poprzez zwiększanie wartości dodanej w sektorach tradycyjnie obecnych w regionie, jak i inwestycje w rozwój nowych, innowacyjnych i dynamicznie rozwijających się branż.

W Programie określono misję, wizję, cel główny i trzy cele operacyjne oraz powiązane z nimi działania strategiczne.

Rysunek 3 System celów PRI - WL

Źródło: PRI WL.

Ponadto, wskazane zostały trzy inteligentne specjalizacje z towarzyszącymi im działaniami specyficznymi, które wpisują się w poszczególne cele operacyjne. Do inteligentnych specjalizacji zalicza się:

Zielona gospodarka - EKOINNOWACJE

Zdrowie i jakość życia - EKO-ROZWÓJ

Innowacyjny przemysł - ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Proces wyłaniania wyżej wymienionych inteligentnych specjalizacji był procesem zapoczątkowanym w 2014 roku, w którym uczestniczyli przedstawiciele przedsiębiorców, naukowców i instytucji otoczenia biznesu. Odbwał się on w ramach przygotowywania PRI WL. Proces identyfikacji specjalizacji obejmował połączenie informacji z badań prowadzonych na bazie źródeł pierwotnych i wtórnych z dialogiem z przedsiębiorstwami reprezentującymi branże kluczowe dla gospodarki województwa. Głównym celem badań realizowanych w ramach etapu badawczego było określenie specjalizacji regionalnych dla województwa lubuskiego, na podstawie zidentyfikowanych trendów w zakresie zmian gospodarczych i społecznych w województwie lubuskim na tle kraju i innych regionów. Szczegółowe informacje na temat procesu wyboru inteligentnych specjalizacji zostały opisane w rozdziale 2.4 PRI WL „Sposób identyfikacji inteligentnych specjalizacji – proces przedsiębiorczego odkrywania”. Następnie, w ramach procesu przygotowano analizę SWOT, której wynikiem było zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla każdej ze specjalizacji, a następnie sformułowanie czynników, które najsilniej wpływają na obecną sytuację regionu. Następnie przygotowano dla każdej specjalizacji drzewo problemów, które stanowiły podstawę formułowania kierunków działań.

Na poniższych rysunkach przedstawiono ogólne informacje na temat specjalizacji.

Rysunek 4 Specjalizacja Zielona Gospodarka

Źródło: PRI WL.

Rysunek 5 Specjalizacja Zdrowie i jakość życia

Źródło: PRI WL.

Rysunek 6 Specjalizacja Innowacyjny przemysł

Źródło: PRI WL.

Województwo lubuskie jest regionem o stosunkowo niewielkiej liczbie podmiotów gospodarczych, które nie wykazują wyraźnej specjalizacji gospodarczej. Z tego powodu przyjęte specjalizacje mają szeroki charakter, który będzie stopniowo doprecyzowywany i uszczegóławiany na podstawie obserwacji przebiegu wdrażania PRI WL.

Poniżej przedstawiono działania planowane w ramach inteligentnych specjalizacji w podziale na poszczególne cele operacyjne.

Tabela 1 Cele operacyjne i specjalizacje PRI - WL

Nazwa celu	Zielona gospodarka	Zdrowie i jakość życia	Innowacyjny przemysł
Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego • Kształcenie na zamówienie przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami • Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalcenia i przekwalifikowywania pracowników

Nazwa celu	Zielona gospodarka	Zdrowie i jakość życia	Innowacyjny przemysł
		spożywczego na szczeblu średnim i wyższym	<ul style="list-style-type: none"> • Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie • Rozwój praktyk zawodowych
Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój MSP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii • Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych • Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde 	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie wejścia przedsiębiorstw na rynki zagraniczne poprzez udział w targach i misjach oraz nawiązywanie kontaktów z partnerami zagranicznymi • Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych • Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych dzięki informatyzacji • Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT • Rozwój innowacyjnych produktów IT
Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje	<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań 	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych • Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii • Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji • Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego 	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków przeprowadzania specjalistycznych badań takich jak kontrola metalurgiczna, drukarki 3D drukujące metal itp. • Wsparcie realizacji badań wytrzymałościowych oraz ultradźwiękowych

Źródło: PRI WL.

Jako efekt realizacji działań, dla poszczególnych specjalizacji wskazano:

Tabela 2 Spodziewane efekty realizacji PRI WL

	Zielona gospodarka	Zdrowie i jakość życia	Innowacyjny przemysł
Oczekiwane efekty gospodarcze:	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój firm obszaru specjalizacji; • tworzenie nowych innowacyjnych firm w obszarze technologii i usług środowiskowych; • zwiększenie efektywności i wydajności firm obszaru biogospodarki, także poprzez wzrost eksportu wysoko jakościowych produktów; • ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; umacnianie wizerunku regionu jako regionu o znacznym potencjale przyrodniczym, czystym środowisku, ukierunkowanym również na rozwój wysoko innowacyjnych technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki; • rozwój firm wspomagających, szczególnie w obszarze technologii informatycznych; • tworzenie nowych powiązań w ramach specjalizacji pomiędzy obszarem technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki, a innymi branżami wspomagającymi obejmującymi np. sektor ICT, przemysł metalowy świadczący usługi dla branży środowiskowej, przemysł opakowaniowy czy procesy logistyczne związane np. z dystrybucją; • wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji; • rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw; • rozwój w obszarze kapitału ludzkiego (rozwój kadry naukowej, rozwój specjalistycznej kadry regionalnej gospodarki, tworzenie wysokopłatnych miejsc pracy), stanowiącego istotne ogniwo w obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój firm obszaru specjalizacji; tworzenie nowych innowacyjnych produktów, technologii i usług w obszarze zdrowia i jakości życia; • zwiększenie efektywności i wydajności firm sektora rolno-spożywczego, także poprzez wzrost eksportu wysoko jakościowych produktów; • ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; • umacnianie wizerunku województwa lubuskiego jako regionu o znacznym potencjale przyrodniczym i dostępnej, dobrej jakościowo bazie turystycznej; rozwój firm wspomagających, szczególnie w obszarze technologii informatycznych; • wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji; • nowe powiązania w ramach specjalizacji np. poprawa jakości życia na bazie wysoko jakościowych produktów żywnościowych, czystego środowiska; rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój firm obszaru specjalizacji; • tworzenie nowych innowacyjnych firm technologicznych i usługowych również na bazie małych i średnich przedsiębiorstw z dużymi tradycjami funkcjonowania na terenie województwa; • zwiększenie efektywności i wydajności firm obszaru specjalizacji, także poprzez wzrost eksportu oraz import nowych innowacyjnych rozwiązań; • ukierunkowanie rozwoju na odbiorców krajowych i zagranicznych; wzrost znaczenia pozycji lokalnych przedsiębiorstw; • wzmacnianie potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego w obszarze specjalizacji; • nowe powiązania w ramach specjalizacji np. współpraca sektora metalowego ze wszystkimi wskazanymi gałęziami przemysłu; • rozwój współpracy pomiędzy sferą nauki, badawczo-rozwojową oraz sektorem przedsiębiorstw.

	Zielona gospodarka	Zdrowie i jakość życia	Innowacyjny przemysł
	technologii i usług środowiskowych oraz biogospodarki.		
Planowane efekty innowacyjne:	<ul style="list-style-type: none"> akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami zarówno w obszarze technologii i usług środowiskowych, jak i w odniesieniu do firm obszaru biogospodarki oraz firm wspomagających rozwój specjalizacji, szczególnie w obszarze technologii informatycznych; rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym, jak i na rynkach zagranicznych; wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm; wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym; wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji, a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu; wzrost potencjału rozwojowego firm obszaru specjalizacji, zgodnie z opiniami ekspertów wskazującymi, że województwo lubuskie będzie liderem rozwoju technologii i usług środowiskowych w Polsce najpóźniej do roku 2030. 	<ul style="list-style-type: none"> akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami zarówno w obszarze technologii i usług medycznych, jak i w odniesieniu do firm sektora rolno-spożywczego oraz firm wspomagających rozwój specjalizacji, szczególnie w obszarze technologii informatycznych; rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach lokalnym i regionalnym jak i rynkach zagranicznych; wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm; wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym; wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu; innowacje społeczne, w tym rozwój ekonomii społecznej, w szczególności w zakresie możliwości generowania nowoczesnych/innowacyjnych rozwiązań dotyczących problemów demograficznych (starzenie się społeczeństwa), a także budowania partnerstwa na rzecz rozwoju kapitału społecznego w regionie. wzrost potencjału rozwojowego firm obszaru specjalizacji, zgodnie z opiniami ekspertów wskazującymi, że województwo lubuskie stanie się bardzo atrakcyjną lokalizacją do rozwoju usług i technologii dla zdrowia człowieka najpóźniej do roku 2030. 	<ul style="list-style-type: none"> akceptacja postaw proinnowacyjnych, wzrost zainteresowania sprzedażą nowych lub istotnie ulepszonych produktów/ usług wprowadzanych na rynek, nowymi rozwiązaniami w obszarze technologii w odniesieniu do firm sektorów objętych specjalizacją; rosnący udział firm województwa lubuskiego w grupie liderów zarówno na rynkach: lokalnym i regionalnym, jak i rynkach zagranicznych; wzrost poziomu zaawansowania technologicznego badanych firm; wzrost poziomu zaangażowania w działalność w układzie międzynarodowym; wzrost zainteresowania współpracą pomiędzy firmami obszaru specjalizacji a sferą nauki i instytucjami otoczenia biznesu.

Źródło: PRI WL.

Poza wizją i celami, w PRI WL sformułowano najważniejsze wnioski z diagnozy stanu innowacyjności w województwie lubuskim wraz z analizą SWOT i analizą najważniejszych wyzwań rozwojowych, opisano proces wyboru inteligentnych specjalizacji, zaproponowano system monitoringu realizacji PRI WL i ewaluacji oraz określono źródła finansowania. Ze względu na szczególną rolę Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020 w finansowaniu PRI WL, w ocenianym dokumencie szczegółowo opisano także powiązanie celów i działań strategicznych PRI WL z osiami priorytetowymi RPO - Lubuskie 2020 i ich celami szczegółowymi. Na końcu nakreślono również mapę drogową, w ramach której opisano kluczowe działania jakie będą podejmowane do 2020 roku. Opracowanie pierwszego raportu z monitoringu PRI WL i jego dyskusja przewidziane są corocznie począwszy od 2016 roku.

2.3 Powiązania PRI WL z innymi dokumentami

Poniżej przedstawiono powiązania PRI WL z innymi dokumentami strategicznymi, na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Tabela 3 Powiązania PRI WL z innymi dokumentami

DOKUMENT STRATEGICZNY WYŻSZEGO RZĘDU		PRI WL
CELE STRATEGICZNE WYŻSZEGO RZĘDU	CELE OPERACYJNE	POZIOM ZGODNOŚCI z celami operacyjnymi dokumentu wyższego rzędu
DOKUMENTY NA POZIOMIE REGIONALNYM		
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO 2020		
Cel główny: Wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem		Wysoka zgodność
1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna	1.1 Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmów transferu innowacji 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy 1.4 Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich 1.5 Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność z celami operacyjnymi wyższego rzędu nr 1.3, 3.1, 3.4, 4.1, 4.2 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochrona środowiska Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalcania i przekwalifikowywania pracowników, Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie, Rozwój praktyk zawodowych
		Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Wysoka zgodność z celami operacyjnymi wyższego rzędu nr 1.1, 1.6, 1.8, 3.2, 4.1, 4.2, 3.5 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> Rozwój MŚP w obszarze technologii medycznych i biomedycznych Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym Wsparcie wejścia przedsiębiorstw na rynki zagraniczne Poprawa wydajności i efektywności procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami, Tworzenie dogodnych warunków do pozyskania ekspertów
3. Społeczna i terytorialna spójność regionu	3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego 3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Wysoka zgodność z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 1.6, 1.8, 3.2, 3.5, 4.2 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> Wsparcie badań eksperymentalnych, rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii Doskonalenie wyrobów medycznych Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST rolników i pracowników branż zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
4. Region efektywnie zarządzany	4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym 4.5 Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych	
ZMIANA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO 2012		
Głównym motywem wyboru celów strategicznych kreujących politykę przestrzenną państwa jest historyczna konieczność i szansa dynamizacji rozwoju i osiągnięcia na tej drodze europejskich standardów życia społeczeństwa poprzez zwiększenie konkurencyjności gospodarki narodowej w otwartym systemie światowym. Do systemu celów wynikających z tak przyjętego celu generalnego i sformułowanego motywu, zalicza się:		Wysoka zgodność ogólna
<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie mechanizmów generujących efektywny ekonomicznie rozwój społeczno – gospodarczy kraju, 		wysoka zgodność ogólna ze wszystkimi celami Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje

	<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p>
<ul style="list-style-type: none"> • stopniowa, lecz stała i społecznie odczuwalna poprawa standardu cywilizacyjnego społeczeństwa byłaby osiągana wraz z postępującym rozwojem gospodarczym według zasady „tworzenia szans dla każdego”, 	<p>Średnia zgodność ogólna z celem</p> <p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego, 	<p>Średnia zgodność ogólna z celem</p> <p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami <p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
<ul style="list-style-type: none"> • ochrona dziedzictwa kulturowego, • podnoszenie bezpieczeństwa państwa. 	<p>Słaba zgodność ogólna</p>
<p>PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO 2014-2017 (W TRAKCIE OPRACOWANIA)</p>	
<p>W planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, w części „Kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego” jako trzy możliwe scenariusze rozwoju zaproponowano:</p> <p>1. Rozwój oparty na gospodarce innowacyjnej i działalności badawczo-rozwojowej, przy jednoczesnej rozbudowie i modernizacji systemów infrastruktury komunikacyjnej i energetycznej, wykorzystującej lokalne zasoby.</p> <p>2. Rozwój oparty na poprawie infrastruktury społecznej, w oparciu o podniesienie poziomu kształcenia, wykorzystanie potencjału turystycznego i ochronę środowiska oraz zwiększenie dostępu do różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, przy jednoczesnym kreowaniu atrakcyjnego wizerunku województwa.</p> <p>3. Wielokierunkowy rozwój oparty na wykorzystywaniu lokalnych potencjałów w obrębie wszystkich stref funkcjonalno-przestrzennych, wzmocnieniu powiązań między ośrodkami wojewódzkimi i subregionalnymi oraz dalszej współpracy transgranicznej, przy zachowaniu integralności systemów planowania i zarządzania strategicznego.</p> <p>Jako najbardziej prawdopodobny do realizacji wskazany został scenariusz trzeci. Celami strategicznymi rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego są:</p>	<p>Średnia zgodność ogólna</p>
<p>Cel strategiczny 1. Spójność terytorialna</p> <p>1.4. Rozwój infrastruktury wzmacniającej ład ekologiczny</p> <p>1.5. Rozwój infrastruktury i systemów zapobiegania zagrożeniom</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <p>Słaba zgodność ogólna</p> <p>Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych <p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Słaba zgodność ogólna</p> <p>Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami
<p>Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój społeczny</p> <p>2.2. Rozwój szkolnictwa w oparciu o potrzeby regionalnego rynku pracy</p> <p>2.4. Wspieranie włączenia zawodowego i społecznego</p>	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Słaba zgodność ogólna</p> <p>Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska • Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym • Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami • Wsparcie przedsiębiorstw w procesie dokształcania i przekwalifikowywania pracowników • Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie • Rozwój praktyk zawodowych
<p>Cel strategiczny 3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki</p> <p>3.1. Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego</p>	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p>

<p>3.2. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej 3.3. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej 3.4. Rozwój i promocja specjalnych stref ekonomicznych 3.5. Wzmocnienie kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji</p>	<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Wysoka zgodność ogólna ze wszystkimi celami operacyjnymi</p>
PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA LATA 2012-2017 Z PERSPEKTYWĄ DO 2020 ROKU	
<p>Cel nadrzędny: Stworzenie systemu gospodarki odpadami opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami komunalnymi</p>	<p>Średnia zgodność - ogólna</p>
<p>Cel 1. Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów przy wzroście gospodarczym województwa</p>	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Średnia zgodność - ogólna z celami 1, 2,3 Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi firmami • Wsparcie przedsiębiorstw w procesie dokształcania i przekwalifikowywania pracowników • Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie
<p>Cel 2 Zwiększenie udziału recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska</p>	<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Średnia zgodność - ogólna z celami 1, 2, 3 Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych • Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami
<p>Cel 3. Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <p>Średnia zgodność - ogólna z celami 1, 2, 3 Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
<p>Cel 4. Wylimitowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <p>Średnia zgodność - ogólna z celami 1, 2, 3 Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
PROGRAM ROZWOJU LUBUSKIEJ TURYSTYKI DO 2020 ROKU	
<p>Cel Operacyjny I – Stworzenie konkurencyjnego wizerunku turystycznego regionu</p>	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Słaba zgodność - ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr I, V, VII, Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami
<p>Cel Operacyjny II – Stworzenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej oraz oznakowania turystycznego w regionie</p>	<p>• Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska</p> <p>• Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami</p> <p>nr II, III, VII, V, VIII</p>
<p>Cel Operacyjny III – Rozwój produktów turystycznych</p>	<p>Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój MŚP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii • Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych
<p>Cel Operacyjny IV – Rozwój infrastruktury turystycznej</p>	
<p>Cel Operacyjny V – Wzmocnienie platform współpracy i rozwoju turystyki oraz doskonalenie kadr dla turystyki w regionie</p>	
<p>Cel Operacyjny VI – Rozwój wiodących form turystyki</p>	
<p>Cel Operacyjny VII – Rozwój rekreacji ruchowej i zdrowotnej</p>	
<p>Cel Operacyjny VIII – Rozwój turystyki transgranicznej i wykorzystanie szans przygranicznego położenia</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p>

		Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr VIII Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii • Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji
STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA LATA 2014-2020		
Celu nadrzędnego nie sformalizowano		Słaba zgodność
1. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży	1.2 Zwiększanie dostępu do różnych form edukacji, dóbr kultury, kultury fizycznej 1.3 Zapewnianie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji i rehabilitacji 1.4. Promocja zdrowia 1.5 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez zatrudnianie i likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 4.1 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska • Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami • Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie • Rozwój praktyk zawodowych
3. Doskonalenie systemu wsparcia społecznego	2.1 Doskonalenie kompetencji zawodowych służb społecznych	Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 1.4, 2.1, 4.1, Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój MSP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii • Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych • Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde
4. Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego	4.1 Rozwijanie współpracy z podmiotami III sektora	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 2.1, 1.5 <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań • Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii • Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji
LUBUSKA STRATEGIA OCHRONY ZDROWIA NA LATA 2014-2020		
Cel nadrzędny Wzmocnienie jakości życia poprzez poprawę zdrowia mieszkańców Województwa Lubuskiego i zmniejszanie nierówności w zdrowiu.		Wysoka zgodność
1. Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych.	1.1. Poprawa zdrowia kobiet w wieku rozrodczym oraz noworodków i niemowląt 1.2. Poprawa zdrowia dzieci i młodzieży 1.3. Zmniejszenie przedwczesnej umieralności i wydłużenie średniej długości życia ze szczególnym uwzględnieniem mężczyzn oraz kobiet zamieszkałych na wsi 1.4. Poprawa jakości i skuteczności opieki zdrowotnej sprawowanej nad osobami starszymi 1.5. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym 1.6. Zapewnienie właściwej opieki osobom chorym psychicznie i osobom uzależnionym	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 2.1, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska • Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze • Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze wpisujących się w inteligentne specjalizacje mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego • Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym
2. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.	2.1. Poprawa jakości usług medycznych 2.2. Poprawa organizacji świadczenia usług zdrowotnych – optymalne wykorzystanie zasobów 2.3. Optymalizacja wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ochronę zdrowia 2.4. Poprawa funkcjonowania systemu informacji i wiedzy o ochronie zdrowia	Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Wysoka zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 2.1, 2.4, 3.2, 3.3, 4.1 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój MŚP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii • Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych • Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde • Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT • Rozwój innowacyjnych produktów IT
3. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa.	3.1. Rozwój systemu ratownictwa medycznego 3.2. Ograniczanie negatywnych skutków zdrowotnych narażenia na szkodliwe czynniki fizyczne, chemiczne i biologiczne środowiska 3.3. Zapobieganie zagrożeniom wynikającym z zanieczyszczenia żywności 3.4. Ochrona ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i zapobieganie skutkom jej zanieczyszczeń	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Wysoka zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr 2.1, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych • Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii

4. Promocja zdrowia i kształtowanie prozdrowotnych postaw mieszkańców województwa lubuskiego.	4.1. Profilaktyka zdrowotna 4.2. Promocja zdrowego stylu życia	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji • Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego
5. Zmniejszenie nierówności w zdrowiu.	5.1. Poprawa warunków społeczno-ekonomicznych i socjalno-bytowych. 5.2. Podejmowanie działań mających na celu zapewnienie równego dostępu do świadczeń zdrowotnych	
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO NA LATA 2012-2015 Z PERSPEKTYWĄ DO 2019 ROKU		
Cel nadrzędny: Zrównoważony rozwój województwa lubuskiego uwzględniający poprawę i właściwe wykorzystanie środowiska naturalnego		Wysoka zgodność
Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza	P1. Wdrażanie i realizacja założeń programów służących ochronie powietrza P2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr EE1, EE2, EE3 OP1, OP6 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami • Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalania i przekwalifikowywania pracowników • Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie • Rozwój praktyk zawodowych
Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa	W1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych W2. Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystywania W3. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi W4. Przywrócenie i ochrona ciągłości ekologicznej rzek	Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Wysoka zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr GL3,P1, P2, W1,W2, GO1, H2,PEM1, OZE1, PAP1, PAP2, K1 Działania PRI WL: <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych • Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych • Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT Rozwój innowacyjnych produktów IT
Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami	GO1. Utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB GO2. Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony Środowiska GO3. Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów GO4. Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Średnia zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr GO1, GO2 <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i Georóżnorodności	OP1. Pogłębianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa OP2. Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody OP3. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej poprzez zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych OP4. Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych OP5. Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych OP6. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych OP7. Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobiegania ich skutkom	
Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów	H1. Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas H2. Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców	
Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	PEM1. Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych	
Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie	OZE1. Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii	

wykorzystania odnawialnych źródeł Energii		
Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz Minimalizacja ich skutków	PAP1. Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii PAP2. Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii	
Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi	K1. Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego	
Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja Terenów zdegradowanych	GL1. Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju GL2. Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych GL3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej	
Prowadzenie wspólnych, transgranicznych działań związanych z ochroną Środowiska i ochroną przeciwpowodziową	WT1. Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej	
Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska Naturalnego	EE1. Promowanie właściwych zachowań w zakresie zużycia i zanieczyszczeń wody, gospodarki odpadami oraz ochrony powietrza EE2. Rozwijanie działań z edukacji ekologicznej na obszarach cennych przyrodniczo EE3. Stworzenie warunków dla rozwoju bazy edukacji ekologicznej	
DOKUMENTY NA POZIOMIE KRAJOWYM		
KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030		
Cel strategiczny: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. W KPZK 2030 mowa jest o innowacjach w kontekście ośrodków funkcjonalnych: duże możliwości edukacyjne i tworzenia innowacji większych ośrodków miejskich (rozbudowane szkolnictwo wyższe, obecność jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych), potrzeba własnej specjalizacji. W ramach Celu 2 dotyczącego poprawy spójności wewnętrznej i terytorialnego równoważenia rozwoju kraju jest kierunek 2.2.4. Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej : <i>"Ważną rolę aktywizująca obszary wiejskie i wspierającą wykorzystanie lokalnych zasobów pracy może również odegrać wsparcie rozwoju klastrów, które w Polsce powstają nie tylko w zakresie wysokich technologii, ale przede wszystkim w zakresie przemysłów tradycyjnych, w tym istotnego z punktu widzenia działalności rolniczej kompleksu spożywczego, których skupiska często koncentrują się na obszarach wiejskich, w oddaleniu od dużych ośrodków miejskich."</i>	Średnia zgodność ogólna z celem strategicznym oraz celami niższego rzędu	
POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA NA LATA 2009-2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016		
Brak sprecyzowanego celu głównego. Najważniejsze zagadnienia poruszane w dokumencie odnoszą się do szeroko rozumianej ochrony środowiska naturalnego. Działania dotyczą m.in.: ekologizacji strategii sektorowych, aktywizacji rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzania środowiskowego, udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, rozwoju badań i postępu technicznego, odpowiedzialności za szkody w środowisku, aspektu ekologicznego w planowaniu przestrzennym i ochronie zasobów naturalnych.	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Słaba zgodność ogólna z opracowaniem wyższego rzędu Działania PRI WL: • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska	
	Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Średnia zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu Działania PRI WL: • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami	
	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu nr Działania PRI WL: • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań	
STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020		

Obszar strategiczny I Sprawne i efektywne państwo	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Wysoka zgodność
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	Słaba zgodność ogólna
RAPORT: POLSKA 2030. WYZWANIA ROZWOJOWE	
1. Wzrost i konkurencyjność	Wysoka zgodność ogólna ze wszystkimi celami operacyjnymi
3 Wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność ogólna
5. Bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne	Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Średnia zgodność ogólna
6. Gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność ogólna
7. Solidarność i spójność regionalna	Wysoka zgodność ogólna ze wszystkimi celami operacyjnymi
10 Wzrost kapitału społecznego Polski	Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność ogólna

DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE	
STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU (EUROPA 2020)	
<p>CELE NADRZĘDNE</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75% – na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii – należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki) – liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie; – liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln <p>U podstaw strategii Europa 2020 powinny leżeć trzy priorytety:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji – rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej – rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną <p>Na tej podstawie wybrano następujące cele – od ich osiągnięcia zależeć będzie nasz sukces do roku 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy; – obecny cel UE w zakresie inwestycji w działalność badawczo-rozwojową (B+R) wynosi 3% PKB. Udało się dzięki niemu zwrócić uwagę na to, jak ważne są publiczne i prywatne inwestycje w B+R, jednak wiąże się on raczej z wielkością wkładu początkowego niż z wywieranym wpływem. Bez wątplenia trzeba poprawić warunki prywatnej działalności badawczo-rozwojowej w UE i temu właśnie służy wiele środków zaproponowanych w niniejszej strategii. Jasne jest również, że tworząc spójne podejście do działalności badawczo-rozwojowej i innowacji, mielibyśmy do dyspozycji większy zakres środków, co miałyby większe przełożenie na działania biznesowe i czynniki pobudzające wydajność. Komisja proponuje, aby utrzymać 3% cel, a jednocześnie pracuje nad wskaźnikiem, który odzwierciedlałby intensywność działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej; – emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%; – cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%; – liczbę Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa należy ograniczyć o 25%, co będzie wymagać wydobycia z ubóstwa ponad 20 mln osób. 	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p> <p>Wysoka zgodność w zakresie aspektów: <i>Inteligentny rozwój – gospodarka oparta na wiedzy i innowacji</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Położenie nacisku na rozwój działalności B+R • Kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie • Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych • Wprowadzanie na rynek technologii przyjaznych środowisku • Czysta i efektywna energia <p><i>Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.</i></p> <p>Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami • Rozwój MSP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii • Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego • Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami Wsparcie przedsiębiorstw w procesie dokształcania i przekwalifikowywania pracowników • Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT Rozwój innowacyjnych produktów IT, • Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych
RAMOWY PROGRAM FINANSOWANIA BADAŃ NAUKOWYCH I INNOWACJI HORYZONT 2020	
Cele: Skupienie zasobów na trzech priorytetach:	
1. Doskonała baza naukowa. (Excellence in science)	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p> <p>Wysoka zgodność w zakresie aspektów: Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej • Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów • Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej
2. Wiodąca pozycja w przemyśle. (Industrial leadership)	<p>Cel operacyjny 2 Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Wysoka zgodność ogólna</p>
3. Wyzwania społeczne. (Societal challenges)	<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje:</p> <p>Średnia zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego <p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p> <p>Średnia zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej
AGENDA TERYTORIALNA UNII EUROPEJSKIEJ 2020 W KIERUNKU SPRZYJAJĄCEJ SPOŁECZNEMU WŁĄCZENIU, INTELIGENTNEJ I ZRÓWNOWAŻONEJ EUROPY ZRÓŻNICOWANYCH REGIONÓW	
Celem Agendy jest zapewnienie strategicznych wytycznych rozwoju terytorialnego, wsparcie włączania wymiaru terytorialnego do różnych dziedzin polityki, na wszystkich szczeblach rządów oraz zagwarantowanie realizacji strategii Europa 2020 zgodnie z zasadami spójności terytorialnej.	Słaba zgodność ogólna

<p>P 22 ...”konieczność wprowadzenia zrównoważonych rozwiązań energetycznych, takich jak wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii lub zastosowanie bardziej ekologicznych, niskoemisyjnych rodzajów działalności gospodarczej.”</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
<p>P 33 Przypominamy, że rozwój zintegrowanych w skali globalnej sektorów gospodarczych i silnych lokalnych gospodarek może zwiększyć konkurencyjność gospodarczą. Kluczową rolę może odegrać wykorzystywanie kapitału społecznego i zasobów terytorialnych oraz rozwój innowacji i inteligentnych, terytorialnie ukierunkowanych strategii specjalizacyjnych. Elementy globalne i lokalne wzajemnie się wzmacniają i są ze sobą powiązane, dlatego należy je rozwijać równoległe. Kluczowe znaczenie ma wzmocnienie badań, kapitału ludzkiego i potencjału innowacyjnego oraz wprowadzanie na rynek nowych koncepcji.</p>	<p>Wysoka zgodność ogólna z całością planu</p>
<p>BIAŁA KSIĘGA: ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU: EUROPEJSKIE RAMY DZIAŁANIA (2009) POLSKI DOKUMENT SPA 2020</p>	
<p>Cel główny SPA - zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.</p>	<p>Słaba zgodność ogólna</p>
<p>Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska Kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu Kierunek realizowany będzie m in. poprzez wdrożenie niskoemisyjnych źródeł energii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.</p>	<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Słaba zgodność ogólna z celem operacyjnym wyższego rzędu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań
<p>VII PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ ŚRODOWISKA (7EAP) – PRIORYTETY POLITYKI OCHRONY ŚRODOWISKA W UE DO ROKU 2020</p>	
<p>Celem programu jest wzmocnienie wysiłków na rzecz ochrony kapitału naturalnego, zdrowia i dobrostanu społecznego oraz stymulowanie rozwoju i innowacji opartych na zasobooszczędnej, niskoemisyjnej gospodarce przy uwzględnieniu naturalnych ograniczeń naszej planety.</p>	<p>Średnia zgodność ogólna</p>
<p>Cel priorytetowy nr 2 Przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną</p>	<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach Wysoka zgodność w zakresie działań: Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska • Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami
<p>Cel priorytetowy nr 5 Doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej unijnej polityki w zakresie środowiska</p>	<p>Cel operacyjny 1 Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje Wysoka zgodność w zakresie działań: Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska <p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje Wysoka zgodność w zakresie działań: Działania PRI WL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PRI WL i dokumentów strategicznych.

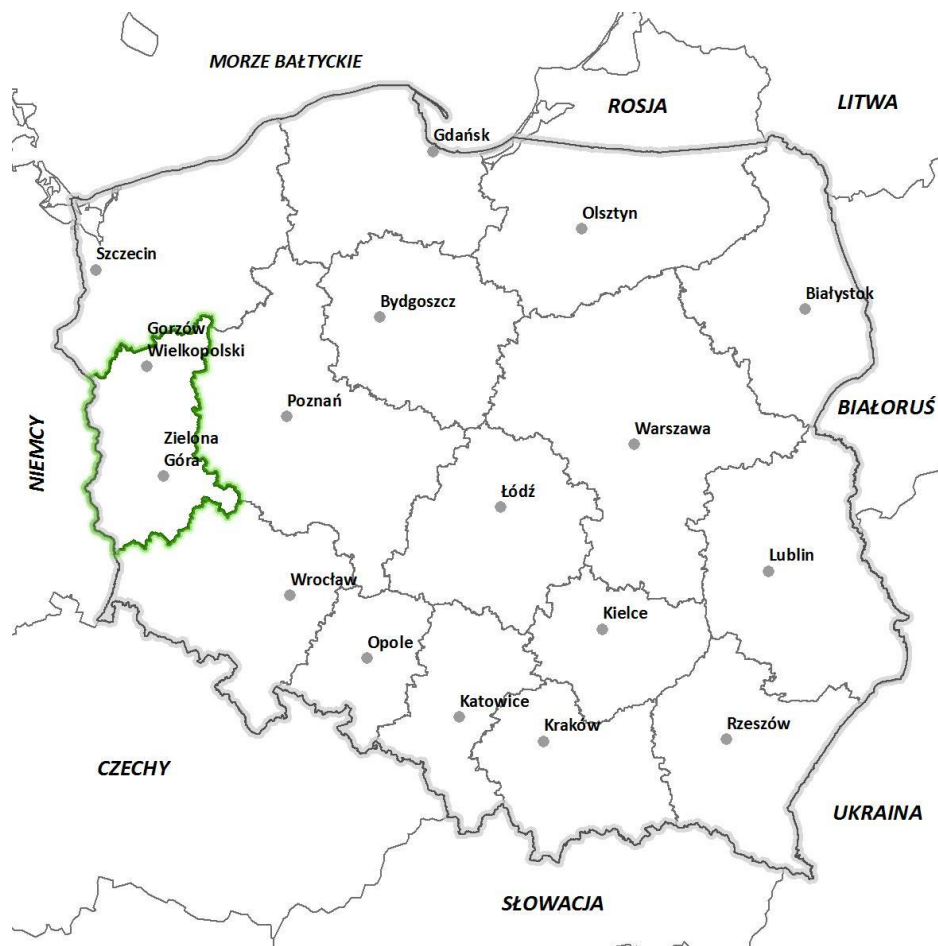
2.4 Charakterystyka obszaru objętego Programem Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście środowiskowym

2.4.1 Ogólna lokalizacja województwa lubuskiego

Województwo lubuskie to jedno z 16 województw w Polsce, położone w jej zachodniej części. Powierzchnia województwa wynosi 1398,8 tys. ha i stanowi 4,5% powierzchni kraju. Województwo to graniczy z Niemcami od strony zachodniej, województwem zachodniopomorskim od strony północnej, z województwem wielkopolskim od strony wschodniej oraz z województwem dolnośląskim od strony południowej.

W wymiarze północ-południe województwo rozciąga się na długości 195 km, w wymiarze wschód-zachód rozpiętość województwa wynosi 128 km. Siedzibą wojewody jest Gorzów Wielkopolski, a władz samorządu województwa – Zielona Góra. Poniżej przedstawiono lokalizację województwa na tle granic administracyjnych kraju.

Rysunek 7 Lokalizacja województwa na tle granic administracyjnych kraju

Źródło: Opracowanie własne.

2.4.2 Gospodarka

Zgodnie z danymi GUS, w 2015 roku na terenie województwa zarejestrowanych było 111 272 podmiotów gospodarczych, z czego około 95% stanowią podmioty z sektora prywatnego. Dominuje działalność gospodarcza prowadzona przez osoby fizyczne. Największą liczbę stanowią przedsiębiorstwa z czterech sektorów gospodarki. Pierwszy sektor to handel i naprawy, sektor ten dominuje, choć tendencja jest malejąca. Drugi sektor to obsługa

nieruchomości oraz firm, widoczne jest prawie podwojenie ilości tych przedsiębiorstw w ciągu 10 lat. Trzeci sektor to transport, magazynowanie i łączność, a czwarty to budownictwo².

Lubuskie posiada 89 terenów inwestycyjnych z 57 gmin o łącznej powierzchni 2 tys. ha. Ich poziom uzbrojenia jest relatywnie wysoki. Poza strefami ekonomicznymi rozległe tereny inwestycyjne zlokalizowane są na terenie: gminy Szprotawa, Świebodzin, Sulęcín, Sulechów, Gubin, Zielona Góra oraz Żagań, także na terenie gmin położonych w sąsiedztwie drogi S3 – od Gorzowa Wlkp. przez gminę Świebodzin, aż po Bytom Odrzański³.

Na tle województwa lubuskiego wyróżniają się następujące miejsca koncentracji działalności gospodarczej⁴:

- Gorzów Wielkopolski - największe miasto w województwie. Charakteryzuje się koncentracją nowoczesnych zakładów produkcyjnych z dobrze rozwiniętymi branżami m.in. przemysłu motoryzacyjnego (wiązki elektryczne, plastikowe wykończenia do aut), chemicznego, farmaceutycznego (leki dla zwierząt), elektronicznego (monitory LCD, obwody drukowane), maszynowego, ponadto z silnym budownictwem i handlem. Działa tu także szereg instytucji wsparcia biznesu.
- Zielona Góra - drugie co do wielkości miasto i stolica województwa lubuskiego, cechuje się zróżnicowaniem branżowym z wyraźną dominacją sektora usługowo-handlowego. Nowe oblicze gospodarcze miasta nadały firmy branży elektronicznej⁵. Dzięki nim Zielona Góra jest znana m.in. z dostarczania produktów, oprogramowania oraz serwisów dla operatorów telewizji cyfrowej, urządzeń automatyki, systemów informatycznych, monitoringu elektronicznego i satelitarnego.
- Żary - w branży produkcyjnej dominuje tu przemysł drzewny, szklarski, motoryzacyjny.
- Nowa Sól - miasto współtworzące z Sulechowem i Zieloną Górą Lubuskie Trójmiasto. Z pozycji zapaści gospodarczej lat 90. stało się jednym z najsilniejszych przemysłowo lubuskich ośrodków. W nowosolskiej strefie ekonomicznej prężnie działają firmy z branży: spożywczej, motoryzacyjnej, elektronicznej, odlewniczej, maszynowej i elektrotechnicznej.
- Kostrzyńsko-Słubicka strefa ekonomiczna - położenie na granicy państw Polski i Niemiec sprawiło, że rozwinął się tu sektor usług: transport, medycyna, kosmetyka i handel. Przemysł reprezentowany jest przez dział chemiczny, metalowy, motoryzacyjny, przetwórstwo drewna i materiałów budowlanych.

2.4.3 Struktura gruntów

W strukturze gruntów województwa ponad połowę areału stanowią grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, których powierzchnia kształtuje się na poziomie 718,4 tys. ha⁶. Użytki rolne zajmują 565,6 tys. ha, grunty zabudowane i zurbanizowane – 63,5 tys. ha, grunty pod wodami – 24,9 tys. ha, nieużytki – 17,0 tys. ha, a pozostałe grunty – 9,3 tys. ha. Tereny wiejskie zajmują około 95,4% powierzchni województwa, natomiast tereny miejskie około 4,6% powierzchni. Udział procentowy w strukturze użytkowania gruntów przedstawiono na poniższym rysunku.

² Źródło (data pobrania 27.04.2016 r.): <http://www.innowacje.lubuskie.pl/charakterystyka-gospodarcza.html>

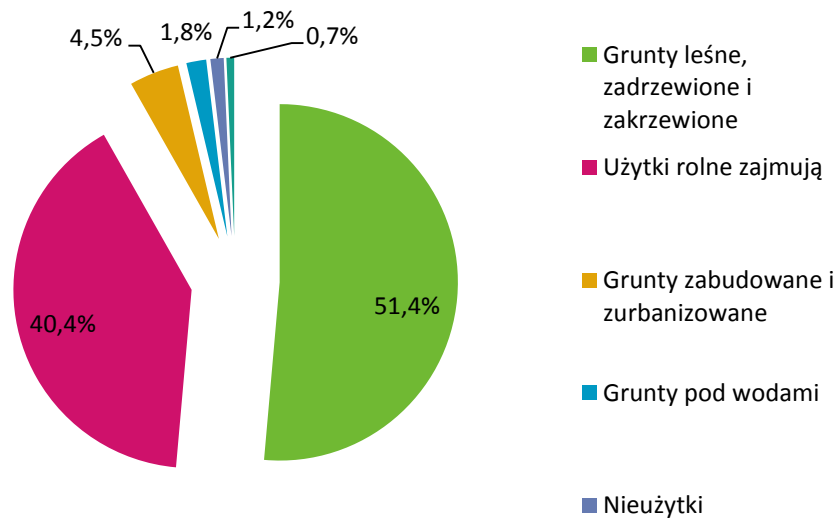
³ Źródło (data pobrania 27.04.2016 r.): http://www.coi-lubuskie.pl/PL/120/Wojewodztwo_Lubuskie/

⁴ Źródło (data pobrania 27.04.2016 r.): <http://www.innowacje.lubuskie.pl/charakterystyka-gospodarcza.html>

⁵ Źródło (data pobrania 13.05.2016 r.): <http://www.innowacje.lubuskie.pl/zielona-gora.html>

⁶ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

Rysunek 8 Struktura użytkowania gruntów w województwie lubuskim [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

W okresie od stycznia 2012 r. do stycznia 2014 r. wzrosła powierzchnia gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych oraz gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. W strukturze gruntów zabudowanych i zurbanizowanych odnotowano m.in. wzrost powierzchni terenów mieszkaniowych, terenów przemysłowych oraz terenów komunikacyjnych. Zmniejszyła się natomiast powierzchnia użytków rolnych⁷.

2.4.4 Ludność

Zgodnie z danymi GUS, w 2015 roku województwo zamieszkiwało 1 019 514 osób. Jest to drugie po województwie opolskim najmniej zaludnione województwo w kraju. Gęstość zaludnienia jest niska na tle kraju i wynosi średnio 73 osoby/km² (średnia w kraju 123 os./km²).

Największe ośrodki osadnicze stanowią Gorzów Wielkopolski oraz Zielona Góra - jedyne miasta z liczbą ludności ponad 100 tys. Najmniej liczny jest powiat sulęciński. W 2014 r. wskaźnik urbanizacji, określający procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności, wyniósł 63,1%, podobnie jak przed rokiem (stopień urbanizacji jest wyższy niż średnio w kraju: 60,3% i lokuje województwo na 7 miejscu, za województwami: łódzkim i mazowieckim). Liczba mieszkańców miast i ich udział w ogólnej liczbie ludności województwa systematycznie maleje od końca lat 90-tych⁸.

W województwie zmniejsza się potencjał zasobów ludności w wieku produkcyjnym. Od 2010 roku wiek aktywności zawodowej osiągają coraz mniej liczne roczniki 18-latków, odsetek ludności w wieku produkcyjnym systematycznie obniża się. Obserwowany jest również dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Zgodnie z prognozą – w 2050 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniesie 878,6 tys. W porównaniu do stanu w roku bazowym 2013 oznacza to zmniejszenie liczby ludności o 142,8 tys., tj. o 14,0%. Aż 91% przewidywanego spadku wielkości populacji będzie dotyczyła miast⁹.

⁷ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

⁸ Źródło: GUS, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2014 roku, Zielona Góra 2015 r.

⁹ Źródło: GUS, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2014 roku, Zielona Góra 2015 r.

2.4.5 Ukształtowanie terenu

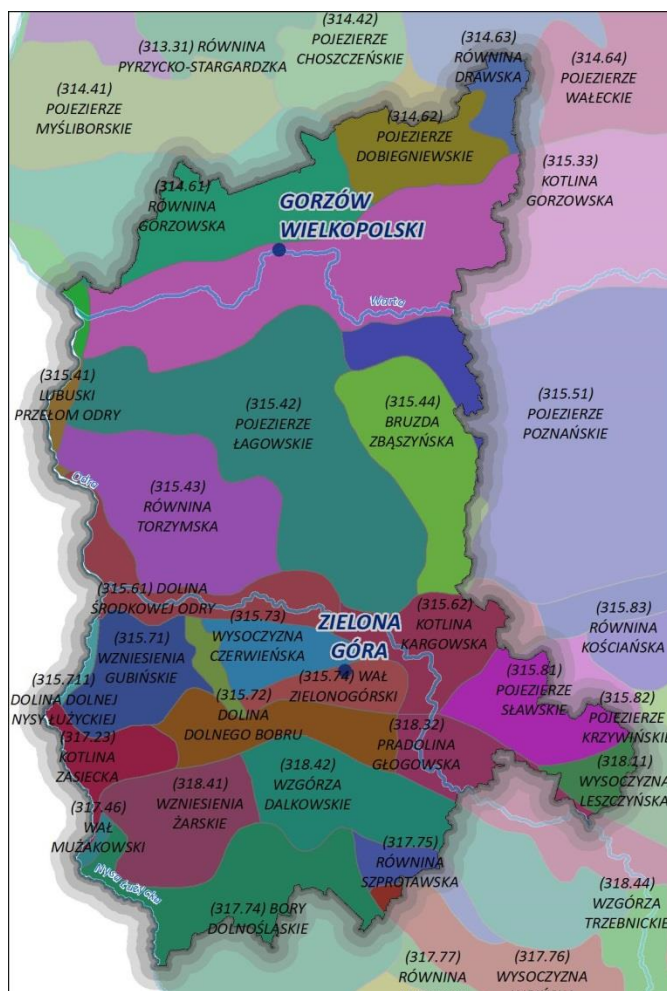
Przeważająca część województwa znajduje się na wysokości od 60 do 100 m n.p.m., przy czym najwyższe położone punkty to Góra Bukowiec (227 m n.p.m.) i Góra Żarska (226,9 m n.p.m.)¹⁰.

Pod względem fizycznogeograficznym województwo lubuskie położone jest w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, na terenie trzech podprowincji:

- Pojezierza Południowobałtyckie,
- Niziny Sasko - Łużyckie,
- Niziny Środkowopolskie.

Podprowincja Pojezierza Południowobałtyckie obejmuje większość województwa, jego środkową i północną część. Pojezierza Południowobałtyckie są typowym regionem młodoglacjalnym, w całości leżą na obszarze ostatniego zlodowacenia plejstoceńskiego. Cechą charakterystyczną jest występowanie jezior polodowcowych.

Rysunek 9 Województwo lubuskie w ujęciu fizycznogeograficznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego Polski (Kondracki).

¹⁰ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019, Atmoterm S.A., Zielona Góra 2012 r.

2.4.6 Zasoby naturalne

Obszar województwa lubuskiego zasobny jest w różnorodne surowce mineralne. Występują tu udokumentowane złoża m.in.: gazu ziemnego i azotowego gazu ziemnego, ropy naftowej, węgla brunatnego, surowców szklarskich, surowców ilastych ceramiki budowlanej, różnego rodzaju piasków, kruszyw naturalnych, kredy a także glin ogniotrwałych¹¹.

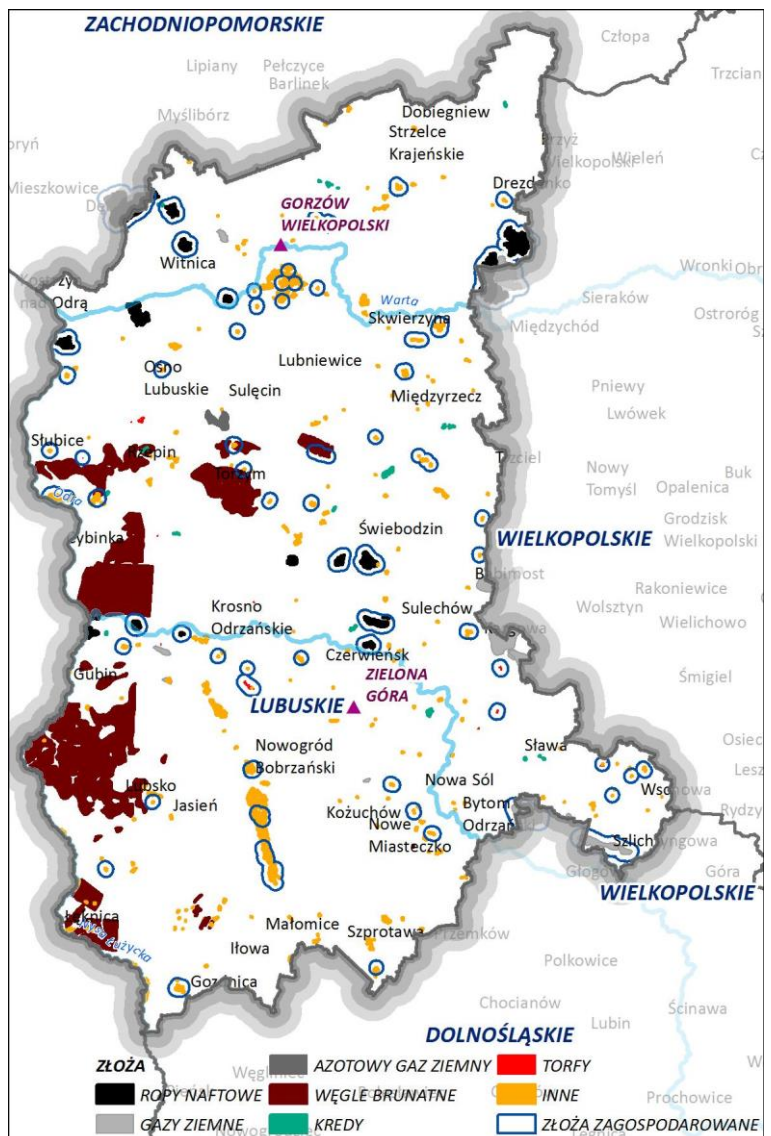
Dużą powierzchnię zajmują złoża węgla brunatnego w zachodniej części województwa.

Spośród 392 złóż występujących w województwie lubuskim, zagospodarowanych jest 79, w tym 13 złóż ropy naftowej, 4 złoża gazu ziemnego, jedno złożo węgla brunatnego, 4 złoża torfu. Szczegóły przedstawia rysunek obok.

Ponadto, 8 złóż województwa lubuskiego jest wpisanych do Białej Księgi Ochrony Złóż Kopalin jako złoża kopalin strategicznych, które uzyskały najwyższą ocenę w wyniku waloryzacji¹². Są to:

- 3 złoża węgla brunatnego (Gubin, Gubin – Zasięki - Brody, Torzym),
- 1 złożo gazu ziemnego (Kandlewo),
- 3 złoża ropy naftowej (Babimost, Kosarzyn E, Kosarzyn S),
- 1 złożo rudy miedzi (Bytom Odrzański) (Według danych shp z bazy danych MIDAS, złożo znajduje się poza granicami województwa).

Rysunek 10 Rozmieszczenie złóż surowców mineralnych w województwie lubuskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PIG.

Biała księga wskazuje na potrzebę dostępności złóż, które tworzą cenną bazę surowcową i ich ochronę przed takim zagospodarowaniem terenu, które uniemożliwiłoby lub znacznie utrudniłoby ich późniejszą eksploatację.

2.4.7 Gleby

Charakterystyczny dla województwa lubuskiego jest duży udział gleb mało przydatnych dla rolnictwa, wytworzonych z piasków luźnych na sandrach, stożkach napływowych i tarasach pradolin. Wśród gruntów ornych województwa lubuskiego największy udział, wynoszący 42,76%, stanowią gleby słabe i najstabsze (klasy V i VI).

¹¹ Źródło: MIDAS, baza danych Państwowego Instytutu Geologicznego, 2016 r.

¹² Źródło: Ministerstwo Środowiska, Biała Księga Ochrony Złóż Kopalin, listopad 2015 r. (https://www.mos.gov.pl/g2/big/2015_11/bd1b42430ad098b1c9256f2bc338f6f7.pdf)

Okolo 40,65% powierzchni gruntów orných stanowią gleby średnie (klasy IV). Udział gleb dobrych klasy III wynosi 16,17%, natomiast gleb bardzo dobrych klasy II 0,36%. Gleby najlepszej I klasy występują w znikomej ilości.¹³

Wśród typów gleb przeważają gleby brunatne wylugowane i kwaśne (45% użytków rolných), a znaczną część pokrywają również mady (15,3%), gleby bielcowe i pseudobielcowe (9,8%) oraz gleby pochodzenia organicznego (torfowe i murszowo-mineralne lub murszowate – 15%)¹⁴.

Na terenie województwa lubuskiego przeważają gleby kwaśne i lekko kwaśne. Dane Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Gorzowie Wlkp. wskazują, że w latach 2011 - 2014 procentowy udział gleb bardzo kwaśnych, kwaśnych i lekko kwaśnych wyniósł w województwie 80%¹⁵.

Najlepsze warunki dla produkcji roślinnej występują w gminie Strzelce Krajeńskie, położonej na północy województwa oraz w części gmin powiatów żagańskiego i nowosolskiego, w południowej części województwa¹⁶.

Zawartość próchnicy w glebach województwa lubuskiego jest niska, znacznie ustępując średniej zawartości w kraju. Zasobność gleb w składniki nawozowe (fosfor, potas, magnez) jest mocno zróżnicowana, w zależności od składu granulometrycznego gleby i intensywności produkcji roślinnej. Do korzystnych obserwacji należy brak zanieczyszczenia gleb siarką oraz pierwiastkami śladowymi¹⁷.

W 2014 roku na terenie województwa lubuskiego istniało 1489 ha gruntów wymagających rekultywacji. Powierzchnia tych gruntów maleje. Najwięcej gruntów jest rekultywowanych na cele rolnicze¹⁸.

2.4.8 Bioróżnorodność

Województwo lubuskie cechuje najwyższa lesistość w kraju (w 2014 roku grunty leśne stanowiły 50,7% powierzchni województwa). Najbardziej zalesione są środkowa i południowa część województwa. Okolo 253,7 tys. ha (36,9% powierzchni lasów) zostało uznanych za lasy ochronne. Obszary te są położone głównie wokół dużych miast, wzdłuż rzek, a także na terenach wydmowych i przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa¹⁹.

Największe kompleksy leśne to od północy: Puszcza Drawska, Puszcza Gorzowska, Puszcza Notecka, Puszcza Lubuska, Bory Zielonogórskie oraz Bory Dolnośląskie.

W województwie lubuskim istnieje najmniejszy udział lasów prywatnych w ogólnej powierzchni lasów na tle kraju.

Siedliska borowe są dominującą grupą siedlisk i zajmują łącznie okolo 76,1% powierzchni lasów województwa, drugie w kolejności są siedliska lasowe (21,0%) oraz siedliska bagienne i łęgowe (2,9%)²⁰.

W strukturze gatunkowej lasów zdecydowanie dominuje sosna, która stanowi ponad 75% udziału w drzewostanie²¹. Województwo lubuskie na tle innych województw wyróżnia się dobrą kondycją drzew leśnych²².

¹³ Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019, Atmoterm S.A., Zielona Góra 2012 r.

¹⁴ Źródło: WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

¹⁵ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

¹⁶ Źródło: WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

¹⁷ Źródło: WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

¹⁸ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

¹⁹ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

²⁰ Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne województwa lubuskiego (http://bip.lubuskie.pl/system/obj/14248_II_lasy.pdf)

²¹ Źródło: Lasy Państwowe, Lasy w Polsce 2014, ISBN 978-83-63895-50-1

²² Źródło: WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

Znajdują się tu dwa parki narodowe występujące w północnej części województwa²³:

- Drawieński Park Narodowy - utworzony 10 kwietnia 1990 r. ma powierzchnię całkowitą 11 441,34 ha, z czego 5 568,8 ha (48,87%) leży na terenie woj. lubuskiego – w gminie Dobiegniew. Pozostałe części parku należą do województw: zachodniopomorskiego i wielkopolskiego. Występują tu liczne rynny polodowcowe z jeziorami. Dominującym typem środowiska są lasy (84% powierzchni parku), wody powierzchniowe (8,2%) – rzeki Drawa i Płociczna oraz jeziora (13 jezior) o łącznej powierzchni około 760 ha. Powierzchnie rolne stanowią tylko 4% powierzchni parku. Na terenie parku stwierdzono występowanie 924 gatunków roślin naczyniowych, 209 gatunków mszaków, 210 gatunków porostów i 187 gatunków grzybów wielkoowocnikowych w 224 zbiorowiskach roślinnych. Stwierdzono także występowanie 234 gatunków kręgowców.
- Park Narodowy „Ujście Warty” - utworzony 1 lipca 2001 r., o powierzchni 8 074 ha, położony jest u ujścia Warty do Odry. Obejmuje ochroną rozległe siedliska ptaków wodnych i błotnych. Na terenie parku stwierdzono występowanie 266 gatunków ptaków, z czego 174 lęgowych. Teren parku jest bardzo ważnym miejscem dla ptaków zarówno w sezonie lęgowym, jak i w okresie przelotów i zimowania, przede wszystkim dla gęsi, kaczek i łabędzi. Występuje tu również 39 gatunków ssaków i 35 gatunków ryb. Świat roślin jest także bogato reprezentowany, stwierdzono 500 gatunków roślin naczyniowych w 60 zbiorowiskach roślinnych.

Ponadto, na terenie województwa wyznaczono:

- 68 rezerwatów przyrody,
- 9 parków krajobrazowych (Łągowo-Sulęciński Park Krajobrazowy, Pszczewski Park Krajobrazowy, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy „Ujście Warty”, Gryżyński Park Krajobrazowy, Krzesiński Park Krajobrazowy, Przemęcki Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa”),
- 51 obszarów chronionego krajobrazu,
- 408 użytków ekologicznych,
- 10 zespołów przyrodniczo krajobrazowych,
- 1 stanowisko dokumentacyjne,
- 3458 pomników przyrody.

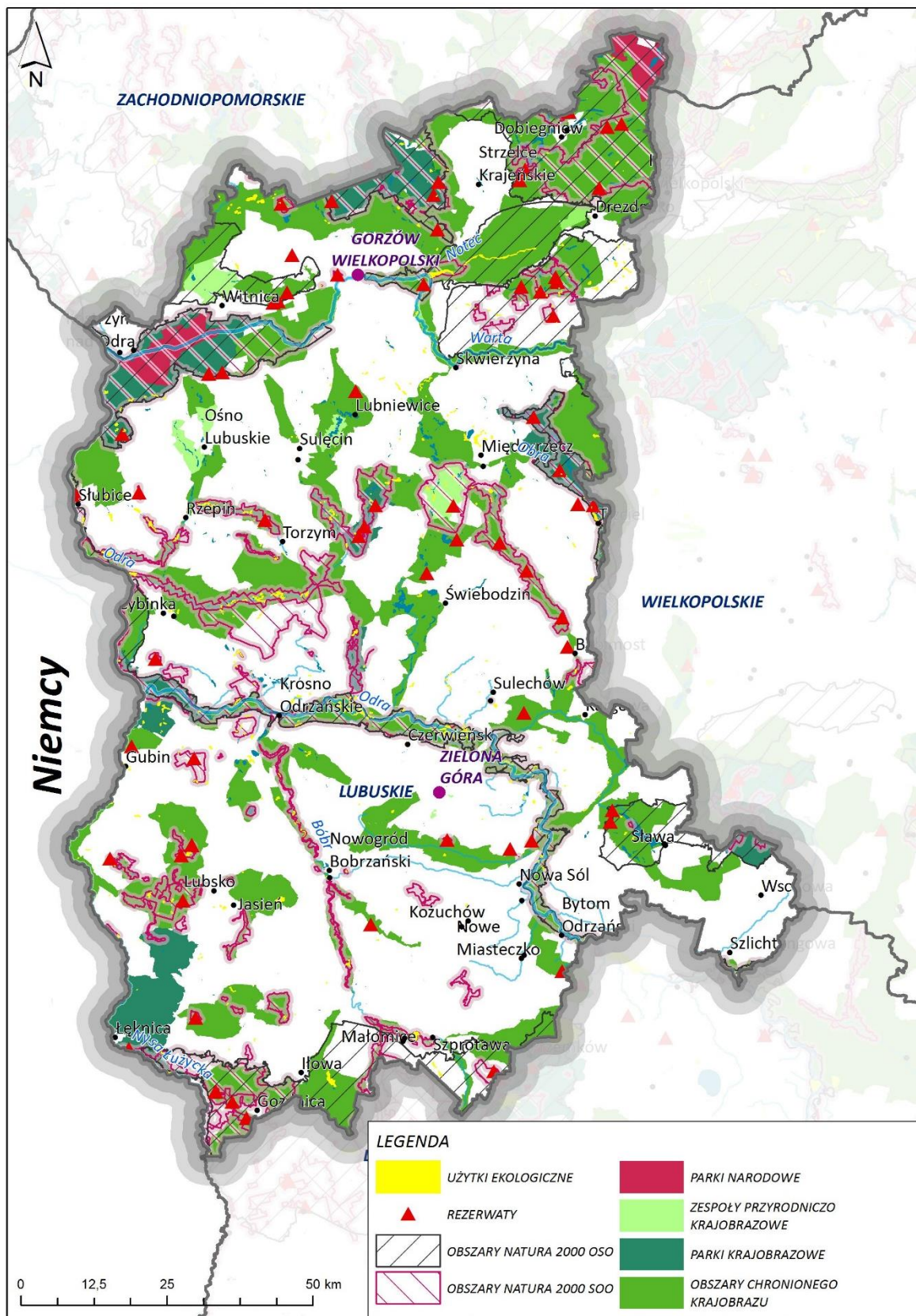
W ramach sieci „Natura 2000” wyznaczono 13 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) i 66 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO). Obszary te obejmują blisko 36% powierzchni województwa.

Łącznie wyżej wymienione obszary chronione stanowią 44% powierzchni województwa.

Rozmieszczenie obszarów chronionych przedstawia poniższy rysunek.

²³ Źródło: GDOŚ, warstwy .shp z zasięgiem obszarów chronionych.

Rysunek 11 Obszary chronione na terenie województwa lubuskiego

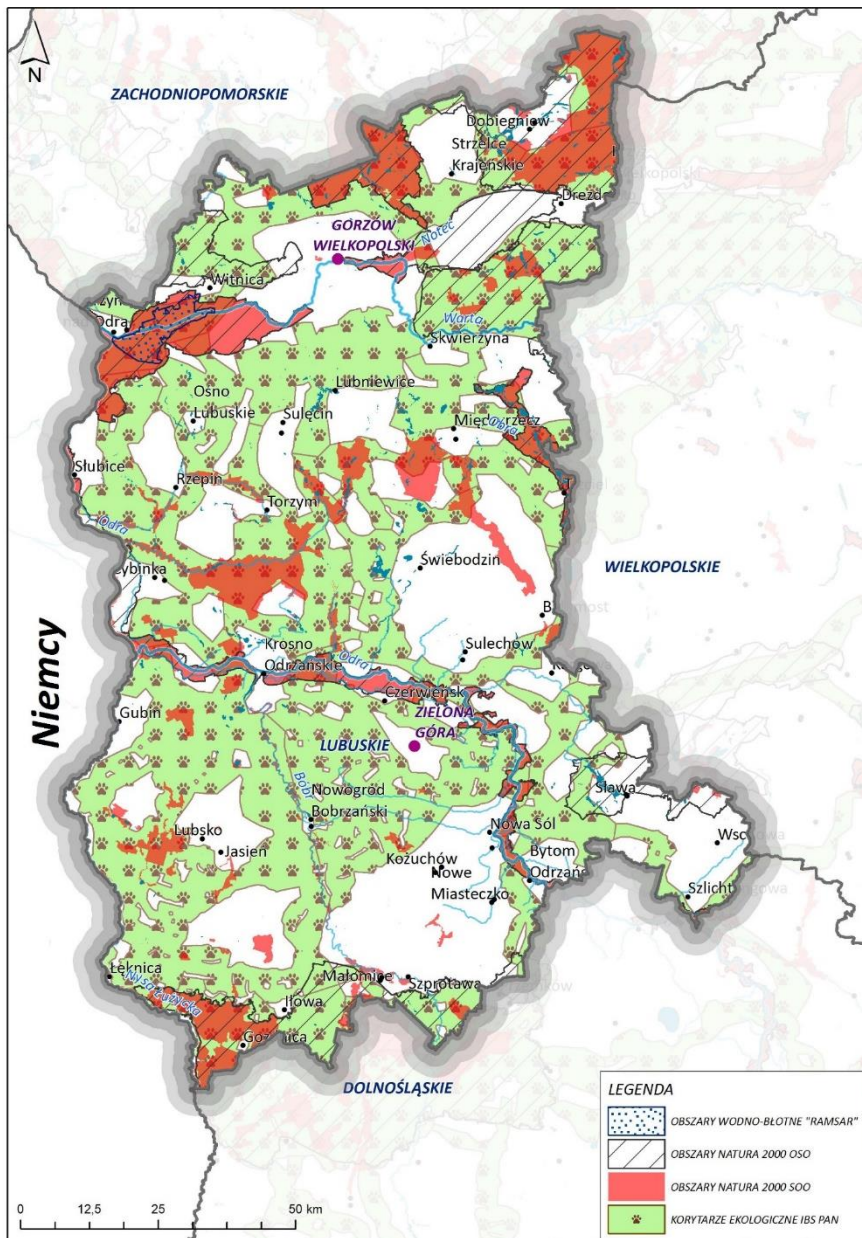

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GDOŚ.

Oprócz obszarów chronionych, w województwie lubuskim istnieje gęsta sieć korytarzy ekologicznych wyznaczonych przez Instytut Badań Ssaków PAN (IBS PAN, materiały udostępnione przez GDOŚ). Zajmują one 8150 km², co stanowi 58% powierzchni województwa. Ochrona korytarzy ekologicznych zapewnia

funkcjonalną łączność obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, w tym Natura 2000, umożliwia przemieszczanie się roślin i zwierząt pomiędzy siedliskami. Ponadto, w województwie lubuskim jest zlokalizowany jeden obszar wodno-błotny wyznaczony na mocy konwencji z Ramsar (Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego). Obszar ten wyznaczony jest w obrębie parku narodowego Ujście Warty. Rozmieszczenie korytarzy ekologicznych oraz lokalizację wymienionego obszaru wodno-błotnego przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 12 Korytarze ekologiczne na terenie województwa lubuskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez GDOŚ.

2.4.9 Wody powierzchniowe i zagrożenie powodziowe

Województwo lubuskie w całości położone jest w dorzeczu Odry. Południowa część województwa stanowi Region Wodny Środkowej Odry, północna Region Wodny Warty, natomiast zachodnia Region Wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego.

Województwo charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć hydrograficzna. Główne rzeki województwa to: Odra, Warta, Noteć, Nysa Łużycka, Bóbr i Obra. Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 418 rzek, kanałów oraz innych cieków, o łącznej długości około 4600 km.

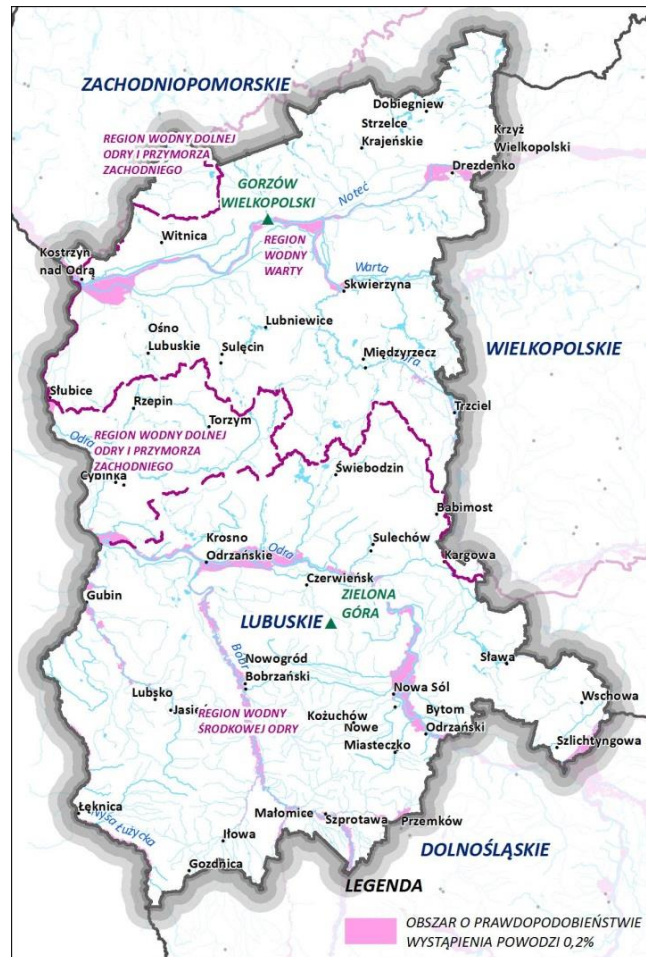
Obszary zagrożone wystąpieniem powodzi są zlokalizowane w dolinach głównych rzek regionu: Odry, Warty, Nysy Łużyckiej, Noteci i Bobru oraz częściowo w sąsiedztwie ich dopływów.

Ich rozmieszczenie (prawdopodobieństwo 0,2%²⁴) przedstawia rysunek obok.

Na terenie województwa występuje ogółem 519 jezior o łącznej powierzchni 13009,8 ha, co stanowi 0,9% powierzchni województwa. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Sławskie o powierzchni zwierciadła wody 817,3 ha. Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, posiada stosunkowo wysoki współczynnik jeziorności (stosunek powierzchni jezior do powierzchni obszaru) wynoszący 2-3%²⁵.

Na terenie województwa lubuskiego zlokalizowanych jest (w całości lub częściowo) 213 zlewni JCWP (Jednolitych Części Wód Powierzchniowych) rzek i 65 zlewni JCWP jezior. Stan JCWP nie jest zadowalający: 59 JCWP rzek charakteryzuje stan dobry, a pozostałe zły. Wśród JCWP jezior 1 charakteryzuje stan dobry, w odniesieniu do 23 stan nie został określony, a stan pozostałych został określony jako zły.²⁶ Rozmieszczenie JCWP z określeniem stanu przedstawiono na rysunkach poniżej.

Rysunek 13 Sieć hydrograficzna i zagrożenie powodziowe w województwie lubuskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ISOK.

²⁴ Źródło: ISOK, opracowanie własne na podstawie map zagrożenia powodziowego udostępnionych na stronie isok.gov.pl

²⁵ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

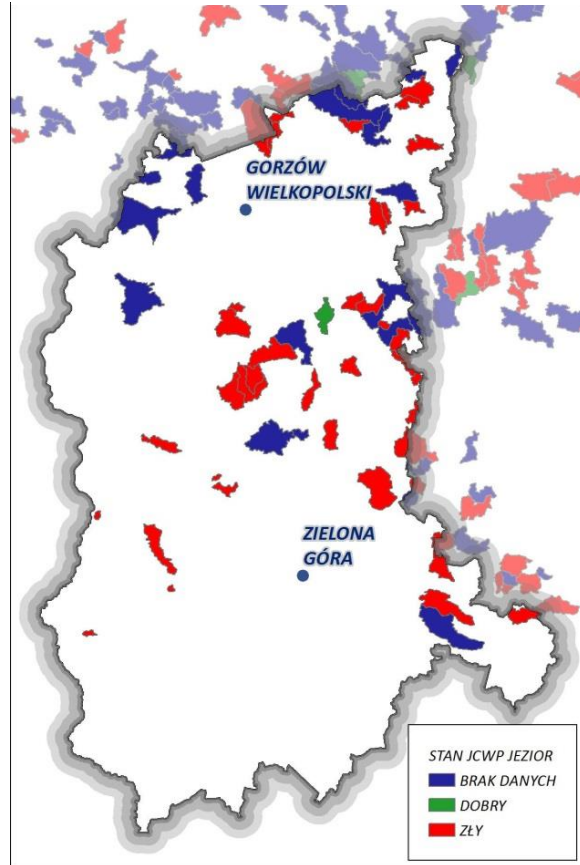
²⁶ Źródło: KZGW, aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami.

Rysunek 14 Stan JCWP rzecznych
w województwie lubuskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aPGW.

Rysunek 15 Stan JCWP jeziornych
w województwie lubuskim

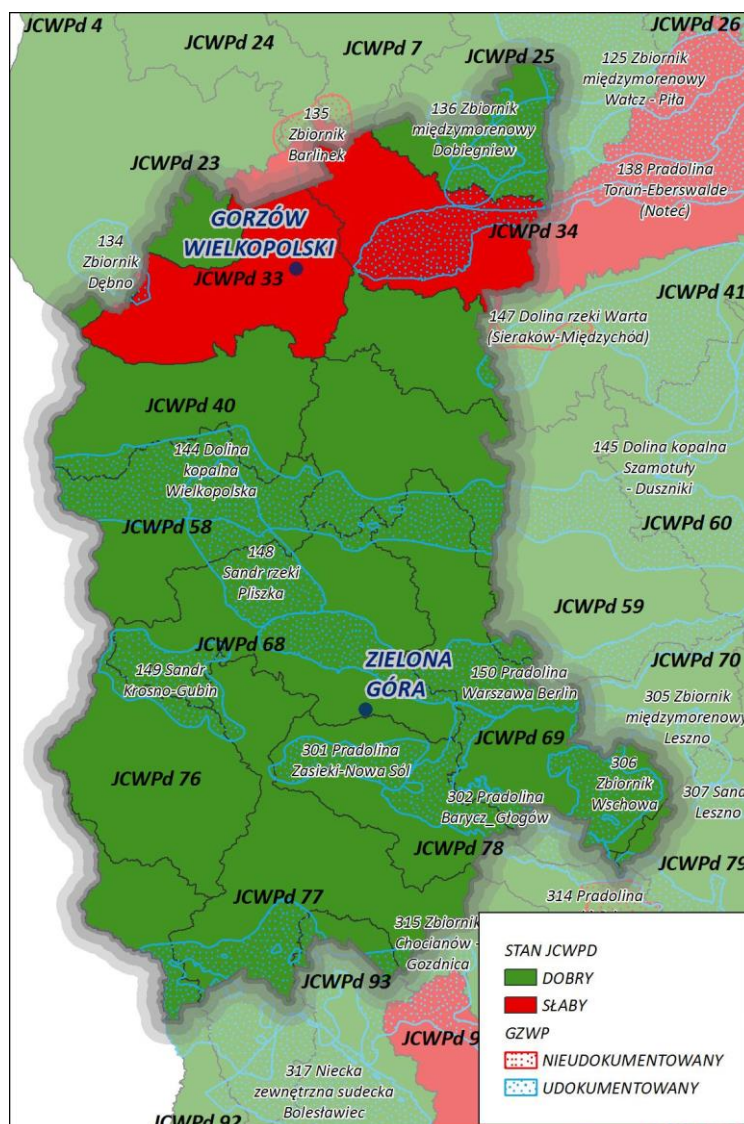

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aPGW.

2.4.10 Wody podziemne

Zasobność w wody podziemne województwa jest jedną z najlepszych w kraju (dobra w części północnej i średnia w części południowej). Wynika to przede wszystkim z występowania znacznej liczby struktur i zbiorników wodonośnych, głównie w utworach czwartorzędowych. Utwory takie charakteryzuje płytkie położenie o stosunkowo słabej izolacji od powierzchni terenu, a więc o dobrym zasilaniu i szybkim przepływie. Z drugiej strony zbiorniki te są przez to zagrożone wpływem zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego. Wody te, ze względu na swój charakter, wymagają szczególnej ochrony przed zanieczyszczeniem. Zasoby wód tego piętra stanowią 93 % całości (15 GZWP), pozostałą część stanowią wody w utworach trzeciorzędu (2 GZWP). Wykorzystanie wód podziemnych kształtuje się na poziomie 5% ogólnej wielkości zasobów województwa. Ze względu na stosunkowo słabą izolację aż 80% powierzchni wszystkich lubuskich GZWP wymaga ochrony. Spośród 17 GZWP występujących na terenie województwa, 16 posiada dokumentację.²⁷ Nieudokumentowany jest Zbiornik Barlinek (nr 135), położony (fragment) w północnej części województwa. Wśród GZWP 16 z 17 zbiorników charakteryzuje typ ośrodka porowy, a jeden (Pradolina Warszawa Berlin nr 150), jest zbiornikiem porowo-szczelinowym.

Rysunek 16 Stan JCWPd oraz rozmieszczenie GZWP w województwie lubuskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PIG oraz aPGW.

Aktualnie (maj 2016 r.), według informacji Państwowego Instytutu Geologicznego, GZWP nie posiadają ustanowionych stref ochronnych²⁸.

Według nowego podziału na Jednolite Części Wód Podziemnych (172 JCWPd)²⁹, który ma zacząć obowiązywać w 2016 roku w momencie przyjęcia aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami, województwo lubuskie leży w granicach 17 JCWPd, należących do regionów wodnych: Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego (RZGW Szczecin), Warty (RZGW Poznań) oraz Środkowej Odry (RZGW Wrocław). Spośród JCWPd 15 charakteryzuje stan dobry, a 2

²⁷ Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, dane w formie plików shp.

²⁸ Dane z granicami proponowanych stref ochronnych nie są udostępniane.

²⁹ Źródło: KZGW, aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami.

stan słaby. Wszystkie JCWPd charakteryzuje dobry stan ilościowy, więc przyczyną stanu ogólnego słabego, jest słaby stan chemiczny. JCWPd nr 93, 33 i 34 zostały uznane za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

2.4.11 Powietrze atmosferyczne i klimat

Ziemia Lubuska należy do lubusko-dolnośląskiego regionu klimatycznego. Klimat na północy województwa, w pasie pradoliny Noteci i Warty, ma charakter przejściowy między chłodnym i dość wilgotnym regionem pomorskim, a cieplejszą i suchszą częścią środkową i południową regionu lubusko-dolnośląskiego.

Województwo lubuskie jest jednym z województw szczególnie narażonych na niski poziom opadów, a w konsekwencji na występowanie głębokich susz³⁰. Region zaliczany jest do najcieplejszych w kraju – w Słubicach znajduje się tzw. „polski biegun ciepła”, gdzie notowane są najwyższe maksymalne temperatury w Polsce. Średnia temperatura roczna z wielolecia jest wysoka i na prawie całym obszarze województwa wynosi ponad 8,5°C. Średnia temperatura stycznia to ok. -1°C, a lipca powyżej 18,5°C. Średnia temperatura powietrza zanotowana w 2014 roku na stacji meteorologicznej w Gorzowie Wielkopolskim wyniosła analogicznie jak na stacji w Zielonej Górze 10,4°C i była o 1,3°C wyższa niż w 2012 roku (notowana na obu stacjach). Średnia roczna suma opadów atmosferycznych mieści się w przedziale 550-600 mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez około 40 dni w roku w zachodniej części regionu i ok. 50 dni w części wschodniej. Przeważają wiatry zachodnie (ponad 60%)³¹.

Analizowane przestrzenne zróżnicowanie warunków klimatycznych Polski pokazuje, że na przestrzeni lat zaszły niewielkie zmiany uśrednionych warunków klimatycznych, z tendencją wzrostową temperatury powietrza. Może to za sobą pociągać wzrost zmienności i częstsze występowanie w przyszłości zjawisk ekstremalnych. Zgodnie z danymi KLIMADA³² w województwie lubuskim do roku 2030 przewiduje się:

- wzrost ilości dni upalnych ($t_{\max} > 25^{\circ}\text{C}$) o od 2 do 4 dni w stosunku do okresu referencyjnego (1971-2000). Wzrost ilości dni upalnych nastąpi w całej Polsce, a na zachodzie i północy prognozowana zmiana będzie najmniejsza,
- spadek liczby dni z okresami mroźnymi ($t_{\min} < -10^{\circ}\text{C}$), do 4 dni mroźnych mniej niż w okresie referencyjnym,
- lokalnie nieznaczny wzrost lub spadek długości okresów suchych z sumą dobową opadu < 1 mm, o do 2 dni w stosunku do okresu referencyjnego,
- lokalnie wzrost (o do 3 dni) lub spadek (o do 2 dni) długości okresów mokrych > 10 mm/d,
- wzrost długości okresu wegetacji.

Rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie województwa jest nierównomierny. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych (powiaty ziemskie: żarski, międzyrzecki oraz zielonogórski ze względu na zanieczyszczenia pyłowe oraz miasto Zielona Góra, miasto Gorzów Wlkp., powiaty ziemskie: gorzowski, żarski i zielonogórski ze względu na zanieczyszczenia gazowe)³³.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wykonał oceny jakości powietrza na podstawie pomiarów emisji przeprowadzonych w 2013 i 2014 roku. Pomiarów emisji wykazały, podobnie jak w latach ubiegłych, że głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. Dodatkowo w 2013 roku wystąpiło przekroczenie wartości docelowej arsenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 na obszarze miast Zielona Góra, Wschowa i Żary. Wyniki pomiarów w 2014 roku nie potwierdziły występowania wysokich stężeń tego zanieczyszczenia na

³⁰ Informacja na podstawie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

³¹ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

³² Źródło (data pobrania 31.05.2016 r.): <http://klimada.mos.gov.pl/>

³³ Źródło: GUS, Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r.

wyżej wymienionych obszarach. W wyniku wykonanych ocen wyodrębniono sześć obszarów przekroczeń w województwie lubuskim w omawianych latach, dla których wymagany jest program ochrony powietrza³⁴:

- strefa m. Gorzów Wlkp.
- obszar Śródmieścia ze względu na ponadnormatywną liczbę przekroczeń dopuszczalnego poziomu 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 zarówno w 2013 r., jak i 2014 r.,
- obszar miasta Gorzów Wlkp. ze względu na przekroczenie średniorocznych wartości stężeń docelowych dla benzo(a)pirenu w 2013 r. i 2014 r.,
- strefa m. Zielona Góra
- obszar miasta Zielona Góra ze względu na przekroczenie średniorocznych wartości stężeń docelowych dla benzo(a)pirenu zarówno w 2013 r., jak i 2014 r. i arsenu w 2013 r.,
- strefa lubuska
- obszar miasta Wschowa ze względu na przekroczenie średniorocznych wartości stężeń docelowych dla benzo(a)pirenu w latach 2013-2014 oraz arsenu w 2013 r.,
- obszar miasta Sulęcina ze względu na przekroczenie średniorocznych wartości stężeń docelowych dla benzo(a)pirenu zarówno w 2013 r., jak i 2014 r.,
- obszar miasta Żary ze względu na ponadnormatywną liczbę przekroczeń dopuszczalnego poziomu 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM10 w latach 2013 r. i 2014 oraz przekroczenie średniorocznych wartości stężeń docelowych dla benzo(a)pirenu zarówno w 2013 r., jak i 2014 r. oraz arsenu w 2013 r.

Ponadto, w 2014 roku, ze względu na ochronę roślin, przekroczony został poziom celu długoterminowego zawartości ozonu w powietrzu, którego termin osiągnięcia jest wyznaczony na 2020 rok.

Ocena i wynikająca z niej klasyfikacja stref (wszystkie strefy zaliczone do klasy C z uwzględnieniem kryteriów w celu ochrony zdrowia) potwierdza konieczność wdrożenia nowych i kontynuacji już opracowanych programów ochrony powietrza.

2.4.12 Dziedzictwo kulturowe

Województwo lubuskie zajmuje tereny, które w przeszłości należały do kilku zróżnicowanych pod względem historycznym i kulturowym regionów. Jego specyfika wynika między innymi z faktu, że były to tereny przygraniczne, które często zmieniały przynależność państwową, dzielnicową czy administracyjną. Geneza nazwy województwa wiąże się z plemieniem Lubuszan, których największy gród Lubusz znajdował się na lewym brzegu Odry, w pobliżu ujścia do niej rzeki Warty.

Liczenie reprezentowany jest styl gotycki, np. katedra w Gorzowie Wlkp., ruiny fary w Gubinie, konkatedra w Zielonej Górze, barokowy (klasztór bernardynów we Wschowie, kolegium jezuickie w Żaganiu), a także style historyzujące, np. kościoły w Drezdenku, Lubsku czy Nowej Soli. Odrębną grupę stanowią kościoły drewniane. Szczególnie cenne są świątynie w Klępsku, Chłastawie, Kosieczynie. W grupie budynków rezydencjonalnych wyróżniają się budowle o charakterze obronnym – zamki pochodzące z okresu średniowiecza, np. w Kożuchowie, Łagowie, jak również nowożytnie dwory obronne, np. w Borowie czy w Świdnicy. Wybitnymi przykładami rezydencji magnackich są barokowe założenia parkowo-pałacowe w Brodach, Żaganiu i Żarach. Miasta lubuskie w większości posiadają średniowieczną metrykę i cechują się regularnym rozplanowaniem, z centralnie zlokalizowanym rynkiem i ratuszem, np. Bytom Odrzański, Zielona Góra, Międzyrzecz. Wszystkie ośrodki posiadały system obwarowań. Pozostałości fortyfikacji pozostały do dziś m.in. w Strzelcach Krajeńskich, Wschowie, Ośnie Lubuskim, Kostrzynie³⁵.

³⁴ Źródło: WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

³⁵ Dane Narodowego Instytutu dziedzictwa (pobrane w dniu 27.04.2016 r.):

http://www.nid.pl/pl/Regiony/Lubuskie/Instytucje_ochrony_dziedzictwa/charakterystyka-dziedzictwa-kulturowego/

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w rejestrze zabytków znajduje się 3 651 zabytków nieruchomych, w tym 2 859 zlokalizowanych jest w części południowej, a 756 w północnej. W przypadku zabytków archeologicznych rejestr zawiera 548 wpisów. W większości są to obiekty mieszkalne. Dane zawarte w Programie opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016 wskazują ponadto na istnienie około 55 tys. obiektów ujętych w ewidencji zabytków nieruchomych, które reprezentują obiekty architektury i budownictwa, parki i ogrody, cmentarze oraz zabytki archeologiczne.³⁶

Ponadto, na terenie województwa lubuskiego występuje jeden obiekt wpisany na listę UNESCO - Park Mużakowski (Maskauer Park), który ma status obiektu transgranicznego. Park ten jest XIX-wiecznym dziełem sztuki ogrodowej. Położony jest na granicy polsko - niemieckiej, na południe od Żar, ma powierzchnię około 700 ha, z czego 522 ha znajdują się na terenie województwa lubuskiego.

Na terenie województwa lubuskiego wyróżnione są ponadto dwa obiekty uznane jako pomnik historii:

- Poaugustiański kompleks zabudowań klasztornych w Żaganiu, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 28 lutego 2011 roku (Dz. U. 2011 r. nr 54 poz. 280), stanowiący jeden z najcenniejszych zespołów architektury sakralnej na terenie północnej części historycznego Śląska,
- Park Mużakowski uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 14 kwietnia 2004 roku (Dz. U. 2004 r. nr 102 poz. 1059), obiekt opisany powyżej.

W 2006 roku wyznaczono także park kulturowy „Dolina Trzech Młynów” (utworzony uchwałą Rady Gminy Bogdaniec w dniu 29 września 2006 roku). Park ten położony jest na południowy - zachód od Gorzowa Wielkopolskiego i obejmuje część doliny rzeki Bogdanki z trzema historycznymi założeniami młyńskimi powstałymi w przeciągu XIX wieku oraz zabudowę willową z końca tegoż stulecia.

W ramach dziedzictwa kulturowego województwa należy wskazać na sieć historycznych szlaków komunikacyjnych, w tym drogi wodne i dwa zasadnicze szlaki o znaczeniu historycznym: szlak odrzański oraz szlak warciański. Oba szlaki zasadnicze znaczenie uzyskały w okresie średniowiecznym i swoje funkcje pełniły aż do XX wieku³⁷.

W Programie opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016 wskazano potrzebę lepszej ochrony obiektów o szczególnej wartości dla województwa lubuskiego, w tym zaproponowano podjęcie starań o wpisanie na listę UNESCO zespołu pocysterskiego w Gościkowie - Paradyżu.

2.4.13 Krajobraz i turystyka

Województwo lubuskie to teren nizinny. Cechą charakterystyczną wyróżniającą się w krajobrazie jest duży udział terenów leśnych. Ponadto, krajobraz urozmaicają jeziora oraz rzeki (w tym Odra, z licznymi dopływami, Warta, Noteć i Bóbr) z gęstą siecią małych rzek i kanałów. Północną i środkową część województwa stanowią pojezierza zaliczane do regionu Pojezierzy Południowobałtyckich.

Jednym z ciekawszych fragmentów województwa jest obszar rozlewiskowy przy ujściu rzeki Warty do Odry w zachodniej części województwa - obszar cenny przyrodniczo uznany za park narodowy. Obecny krajobraz parku to mozaika łąk, pastwisk, turzycowisk i trzcinowisk.

Ponadto, jednym z ciekawszych zabytków, unikatowym w skali europejskiej, jest zachowana do dziś część fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Jest to największa istniejąca fortyfikacja w Europie o długości ponad 30 km.

³⁶ Źródło: Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016, Marceli Tureczek, Zielona Góra 2013 r.

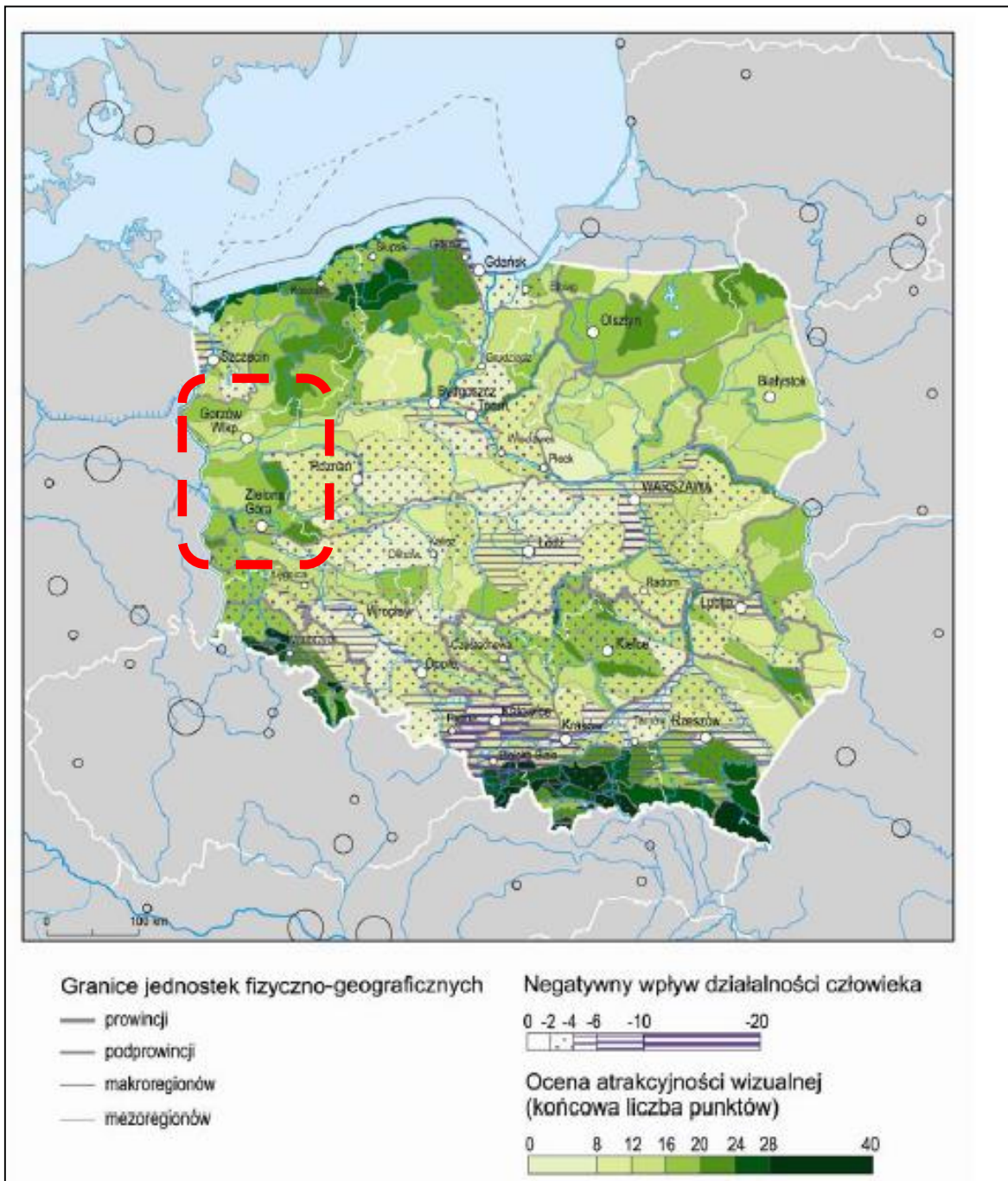
http://www.bip.lubuskie.pl/system/obj/21441_Program_Opieki_nad_Zabytkami_Wojewodztwa_Lubuskiego_na_lata_2013-2016.pdf

³⁷ Źródło: Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016, Marceli Tureczek, Zielona Góra 2013 r.

http://www.bip.lubuskie.pl/system/obj/21441_Program_Opieki_nad_Zabytkami_Wojewodztwa_Lubuskiego_na_lata_2013-2016.pdf

Krajobraz na terenie województwa lubuskiego nie należy do tych najwybitniejszych pod względem atrakcyjności wizualnej, aczkolwiek jego ocena jest wyższa niż średnia i porównywalna do województwa warmińsko - mazurskiego³⁸. Cechą charakterystyczną województwa lubuskiego jest duży udział terenów leśnych oraz mały negatywny wpływ działalności człowieka.

Rysunek 17 Ocena atrakcyjności wizualnej krajobrazu Polski

Źródło: KPZK 2030.

Zasoby przyrodnicze regionu skłaniają do aktywnego wypoczynku, m.in. do uprawiania sportów wodnych, rowerowych, wycieczek pieszych, a także umożliwiają rozwój myślistwa, wędkarstwa czy jeździectwa.

³⁸ Źródło: Śleszyński P., 2007, Ocena atrakcyjności wizualnej mezoregionów Polski, w Znaczenie badań krajobrazowych dla zrównoważonego rozwoju. Profesorowi Andrzejowi Richlingowi w 70. rocznicę urodzin i 45-lecia pracy naukowej” Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW, Warszawa 2007, s. 697-714.

W województwie działają przystanie żeglarskie - główne ośrodki to Sława, Lubniewice i Łągów. Na terenie województwa funkcjonuje również Lubuski ośrodek turystyki lotniczej - Przylep koło Zielonej Góry.

Według danych Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na koniec 2012 roku w województwie lubuskim było 5,9 tys. km oznakowanych szlaków turystycznych. Były to głównie szlaki piesze (48% ogółu szlaków w województwie) oraz rowerowe (około 41%). Pozostałe to szlaki konne i kajakowe³⁹.

2.4.14 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Analiza dokumentów odnoszących się do stanu środowiska województwa lubuskiego, w tym danych WIOŚ, pozwala na pogrupowanie najważniejszych problemów dotyczących środowiska, jakie występują na terenie tego województwa.

- Niekorzystnym zjawiskiem dla środowiska są pożary występujące na terenie województwa.
- W województwie lubuskim występuje małe zróżnicowanie składu gatunkowego drzewostanów, przeważają drzewostany iglaste, a udział gatunku dominującego – sosny, co jest niekorzystne z punktu widzenia różnorodności biologicznej.
- Poważnym problemem jest utrzymująca się duża liczba przypadków składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych.
- Z uwagi na duże znaczenie wód podziemnych, stanowiących główne źródło zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia ludności oraz w celu zapewnienia odpowiedniej jej jakości, niezbędne jest ciągłe podejmowanie działań zapewniających ich ochronę.
- Nadmierne zakwaszenie gleb województwa powoduje niekorzystne skutki dla rolnictwa oraz ochrony środowiska przyczyniając się m.in. do obniżenia plonów, pogorszenia ich jakości i większego ich zanieczyszczenia.
- W ramach realizacji inwestycji w niewystarczającym stopniu uwzględniane są wartości i cechy kulturowe oraz potrzeba ochrony krajobrazu.

Ponadto, w prognozie do PRO - Lubuskie 2020 wskazano na takie dodatkowe problemy jak:

- zła jakość wody spowodowana niewłaściwą gospodarką wodno-ściekową,
- przekroczenia wartości dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu,
- problemy w gospodarce odpadami – odnośnie hierarchii postępowania z odpadami komunalnymi w tym selektywnej zbiórki,
- fragmentacja siedlisk – ze względu głównie na budowę infrastruktury komunikacyjnej (drogi, obwodnice), a także w niektórych miejscach dolin rzecznych poprzez nieodpowiednią zabudowę hydrotechniczną,
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego, zwłaszcza wód, poprzez brak odpowiedniej sieci kanalizacyjnej,
- synantropizacja obszarów chronionych i cennych przyrodniczo, w tym eliminacja gatunków obcych.

³⁹ Źródło: GUS, Turystyka w województwie lubuskim w 2012 roku, Zielona Góra 2013 r.

3 Analiza stanu bieżącego - w zakresie objętym PRI WL

Wprawdzie PRI WL analizuje regionalizację aktywności gospodarczej jednak nie stawia żadnych warunków pod względem regionalizacji w odniesieniu do potencjalnych beneficjentów – na poziomie strategicznym PRI WL jest więc neutralny pod względem geograficznym. Stąd, należy stwierdzić, że potencjalnie PRI WL dotyczy całego obszaru województwa, a więc analiza przeprowadzona powyżej jest odpowiednia dla zasięgu przestrzennego PRI WL.

Drugim elementem jest zakres tematyczny PRI WL i aspekty środowiskowe związane z tym zakresem.

PRI WL zakłada wykorzystanie potencjału B+R, kapitału ludzkiego i zasobów środowiska naturalnego, co w przypadku tego ostatniego nie musi oznaczać negatywnego oddziaływania dokąd wykorzystanie środowiska przyrodniczego będzie miało zrównoważony charakter. Działania podejmowane w ramach celów określonych w PRI WL nie wskazują preferencji geograficznych czy innych (np. siedliskowych, krajobrazowych, typu pokrycia terenu, itd.), wobec czego należy uznać że przeprowadzona powyżej analiza jest właściwa i wystarczająca dla zakresu objętego PRI WL.

4 Prezentacja wariantów alternatywnych

4.1 Potencjalne skutki w środowisku w przypadku braku realizacji PRI WL

Brak realizacji działań strategicznych przewidzianych w ramach PRI WL skutkować będzie ograniczoną możliwością finansowania tego typu działań. RPO - Lubuskie 2020 preferuje bowiem te działania, które wpisują się w inteligentne specjalizacje określone w PRI WL⁴⁰. Wiązałoby się to ze straceniem szansy na rozwój innowacyjny, w tym także w zakresie poprawy efektywności korzystania z zasobów środowiska. Poza tym możliwa będzie kontynuacja działań dotychczasowych w zakresie innowacyjności w ramach własnych środków finansowych przedsiębiorstw i innych instytucji, w tym uczelni, jak i z innych, przyjętych już programów.

Scenariusz typu „business as usual” przejawia się przede wszystkim brakiem postępu w sferze świadomości i kompetencji zasobów ludzkich, a pośrednio może powodować braki w rozumieniu i akceptacji zasad zrównoważonego rozwoju jako warunku sine qua non dla innych działań rozwojowych. W odniesieniu do celów 2 i 3 może też skutkować utratą potencjału gospodarczo-rozwojowego poprzez poszukiwanie możliwości rozwoju przedsiębiorstw i rozwoju osobistego poza granicami województwa. Taki scenariusz może skutkować podejmowaniem prób zachowania potencjału gospodarczego i intelektualnego poprzez obniżanie wymagań, w tym również wymagań z zakresu ochrony środowiska byle tylko utrzymać lub przyciągnąć osoby i jednostki gospodarcze lub też utrzymać istniejące, pomimo niespełniania norm technologicznych lub środowiskowych. Brak dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku lub nieatrakcyjne specjalizacje w edukacji spowodują odpływ potencjalnych kadr na różnych etapach procesu edukacyjnego do innych regionów, zubożając tym samym województwo lubuskie pod względem potencjału w nowoczesnych działach gospodarki.

W prognozie do RPO - Lubuskie 2020 wskazano, że *"nie tylko działania pro-środowiskowe przyczyniają się do osiągnięcia wymaganych norm jakości środowiska, ale również działania z zakresu rozwoju technologii służących efektywnej gospodarce, energooszczędności i ochronie środowiska w poszczególnych gałęziach przemysłu, a także działania nastawione na edukację zarówno ekologiczną, jak i szeroko pojętą edukację i szkolnictwo"*. Dlatego przewidziano, że brak realizacji RPO - Lubuskie 2020 (alokacji środków) wpłynie na stan środowiska w sposób negatywny. Analogicznie można odnieść to do PRI WL, że brak jego wdrożenia może mieć potencjalny pośredni negatywny wpływ na środowisko poprzez ograniczenie innowacji z zakresu oszczędności i efektywności wykorzystania zasobów środowiska. RPO - Lubuskie 2020 jest bowiem głównym źródłem finansowania działań z PRI WL.

4.2 Rozwiązania alternatywne

Ustawa OOŚ wymaga przebadania racjonalnych opcji alternatywnych, szczególnie takich, które mogą być bardziej przyjazne dla środowiska.

Scenariusz skrajnie ekologiczny, w którym wszystkie cele i kierunki działań oraz idące za nimi środki skierowane byłyby na ochronę środowiska jest możliwy do sformułowania, jednakże generalnie nie spełniałby on celu głównego jakim jest podniesienie innowacyjności regionu, w odniesieniu do wniosków z diagnozy stanu innowacyjności w województwie lubuskim.

Możliwe do określenia scenariusze oparte o działania realizujące cel główny musiałyby być porównywalne lub lepsze pod względem realizacji celów rozwojowych i wykazywać porównywalny lub lepszy poziom innowacyjności. Przeprowadzona w ramach formułowania PRI WL analiza nie wyłoniła takich działań. Należy więc uznać, że zaproponowany scenariusz jest optymalny pod względem realizacji wizji na rok 2020.

⁴⁰ W odniesieniu do osi priorytetowej 1: "Gospodarka i Innowacje", w ramach PI 1b ("Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw") Ocenie podlega powiązanie realizacji projektu z inteligentnymi specjalizacjami określonymi dla regionu na podstawie "Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego". Brak powiązania powoduje odrzucenie projektu. Natomiast w ramach PI realizowanych w zakresie celu tematycznego 3 ("Lepsze warunki do rozwoju MŚP", "Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP" i "Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP") preferowane będą przedsięwzięcia wpisujące się w inteligentne specjalizacje określone dla województwa; preferencje będą miały odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Pozostaje jeszcze pytanie czy możliwe jest określenie programu realizującego cel, ale bardziej przyjaznego dla środowiska. Ocena potencjalnych skutków środowiskowych zaproponowanych kierunków wsparcia, na skutek dużej ogólności i elastyczności, nie daje możliwości wyraźnego zróżnicowania działań strategicznych pod względem oddziaływania na środowisko, dlatego proponowanie alternatywnych działań strategicznych, nieumocowanych na przeprowadzonych analizach gospodarczych i społecznych – wydaje się pozbawione racjonalnych podstaw. Należy więc uznać, że proponowane rozwiązanie jest optymalne, a o wyłonieniu preferowanej opcji, z ogólnej puli możliwości, zadecydują czynniki i warunki inne niż ochrona środowiska.

W procesie formułowania programu strategicznego otwarte były alternatywy, lecz systematyczna analiza, oparta o przyjętą metodykę, doprowadziła do nadania mu finalnej wersji, a potencjalne opcje realizujące założone cele nie charakteryzowałyby się parametrami wyraźnie je różnicującymi pod względem skutków środowiskowych.

Warianty alternatywne będą mogły być analizowane na etapie realizacji konkretnych działań podejmowanych w środowisku, które będą stanowiły namacalny wymiar realizacji PRI WL. Należy podkreślić, że dla przedsięwzięć, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko lub obszary Natura 2000, jeśli będą takie realizowane w ramach PRI WL, przeprowadzona będzie ocena oddziaływania tych przedsięwzięć na środowisko. W ramach tej oceny OOŚ, rozważane mogą być warianty alternatywne dotyczące lokalizacji przedsięwzięcia, innego sposobu prowadzenia (zmiany technologiczne, organizacyjne), bądź w skrajnym przypadku, koniecznym będzie zrezygnowanie z przedsięwzięcia.

5 Prognoza oddziaływania

5.1 Wprowadzenie

Program PRI WL zawiera w szczególności cele o charakterze „miękkim”, dotyczącym przede wszystkim kształcenia i wzmocnienia kompetencji oraz prac badawczo – rozwojowych i innowacji. Zadania jakie będą realizowane w ramach tego Programu to prace laboratoryjne, naukowe i wspierające rozwój własności intelektualnej przedsiębiorstw. Ich głównym efektem będzie poprawa wydajności i efektywności procesów w przedsiębiorstwach, a także pośrednio wzrost świadomości ekologicznej oraz poprawa warunków życia i zdrowia. Żadne z działań nie dają bezpośrednio ram dla wydawania decyzji realizacyjnych. Nie będą się również przyczyniać do realizacji dużych inwestycji, które mogą istotnie negatywnie oddziaływać na środowisko.

PRI WL jest dokumentem ściśle powiązany z RPO - Lubuskie 2020, który stanowi jego główne źródło finansowania. Zarówno zapisy PRI WL, jak i RPO - Lubuskie 2020 determinują kształt i zakres kryteriów wyboru projektów w obszarach dotyczących inteligentnych specjalizacji. Oznacza to, że zgodnie z zapisami RPO – Lubuskie 2020, finansowanie nie będzie dotyczyło dużych projektów, a głównie przeznaczone będzie na projekty realizowane przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

Poniżej przedstawiono powiązania celów strategicznych i specyficznych z osiami priorytetowymi zdefiniowanymi w RPO - Lubuskie 2020.

Tabela 4 Powiązania celów strategicznych i specyficznych z osiami priorytetowymi zdefiniowanymi w RPO - Lubuskie 2020

Cele strategiczne PRI WL	Cele specyficzne PRI WL	Oś priorytetowa RPO - Lubuskie 2020 Cel szczegółowy w ramach osi priorytetowej
Cel operacyjny 1		
1. Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej 	Oś priorytetowa 7. Równowaga społeczna Cel szczegółowy: Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego. (PI10a)
2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej 	Oś priorytetowa 8. Nowoczesna edukacja Cel szczegółowy: Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (PI 10i)
3. Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne)	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalania i przekwalifikowywania pracowników 	Oś priorytetowa 8. Nowoczesna edukacja Cel szczegółowy: Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego Zwiększenie umiejętności zawodowych osób dorosłych (PI10iv)
4. Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku	<ul style="list-style-type: none"> Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie Rozwój praktyk zawodowych 	Oś priorytetowa 6. Regionalny rynek pracy Oś priorytetowa 8. Nowoczesna edukacja Cel szczegółowy: Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce (PI 8v) Cel szczegółowy: Upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (PI 10iii)
5. Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych		Oś priorytetowa 8. Nowoczesna edukacja Cel szczegółowy: Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego (PI10iv)
Cel operacyjny 2		
1. Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Cel szczegółowy: Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)
2. Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój MSP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Cel szczegółowy: Lepsze warunki do rozwoju MŚP (PI 3a)
3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki)	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Cel szczegółowy: Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP (PI 3b)
4. Wsparcie wykorzystania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie wejścia przedsiębiorstw na rynki zagraniczne poprzez udział w targach i misjach oraz nawiązywanie kontaktów z partnerami zagranicznymi Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)
5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych dzięki informatyzacji 	-
6. Wzmocnienie współpracy międzybranżowej	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT Rozwój innowacyjnych produktów IT 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)
Cel operacyjny 3		
1. Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie	<ul style="list-style-type: none"> Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP (PI 3c)
2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP (PI 3c)
3. Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich wyposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)
4. Uproszczenie procedur aplikowania o środki	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie warunków przeprowadzania specjalistycznych badań takich jak kontrola metalurgiczna, drukarki 3D drukujące metal itp. 	-
5. Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie realizacji badań wytrzymałościowych oraz ultradźwiękowych 	Oś priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje Zwiększona aktywność badawczo - rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PRI WL i RPO - Lubuskie 2020.

Cel operacyjny 1 powiązany jest przede wszystkim z osiami priorytetowymi wyznaczonymi w RPO - Lubuskie 2020: OP 7 "Równowaga społeczna", OP 8 "Nowoczesna edukacja" i OP 6 "Regionalny rynek pracy".

Zgodnie z wnioskami z prognozy oddziaływania na środowisko dla Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020, realizacja działań w ramach wskazanych osi priorytetowych, polegająca na prowadzeniu edukacji ekologicznej, powinna w dłuższej perspektywie przynieść korzyści dla środowiska. Przejawiać się to będzie w kształtowaniu proekologicznych postaw mieszkańców (oszczędność wody i energii, selektywne zbieranie odpadów itp.). W dokumencie podkreślono fakt pozytywnych efektów rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej, wsparcia współpracy pomiędzy nauką i biznesem oraz cyfryzacji, jakimi będą spadek zapotrzebowanie na energię i surowce naturalne.

Rozwój rynku pracy, w zakresie równowagi społecznej i edukacyjnej doprowadzi do poprawy sytuacji finansowej społeczeństwa. To będzie miało z kolei przełożenie na pozytywne proekologiczne zachowania ludzi (będące domeną społeczeństw bogatych), oraz na warunki życia, w tym zdrowie. Pozytywny wpływ na zdrowie ludzi będą miały także działania polegające na poszerzaniu wiedzy medycznej i rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia, aktywnej edukacji na rzecz zdrowego stylu życia oraz wspierania produkcji zdrowej żywności.

W prognozie oceniono, iż działania w zakresie rozwoju edukacji wzmocnią kapitał intelektualny i technologiczny, co wpłynie pozytywnie na dbałość nie tylko o środowisko, ale też dobra materialne. Rozwój intelektualny przełoży się na rozwój rynku pracy i wzrost miejsc zatrudnienia, wzrost poziomu jakości życia i dobrobytu lokalnych społeczności. Prognozuje się, że rozbudowa infrastruktury służącej edukacji może pozytywnie wpłynąć na modernizację istniejących obiektów edukacyjnych, poprzez zwiększenie ich standardów.

Cel operacyjny 2 i **Cel operacyjny 3** powiązane są przede wszystkim z OP 1 "Gospodarka i innowacje". W prognozie RPO - Lubuskie 2020, oceniono działania w ramach tej osi pozytywnie, pod warunkiem, że obejmą kwestie tzw. czystego biznesu (technologii proekologicznych), dotyczyć będą nowoczesnych metod ochrony środowiska oraz, że realizowane będą zgodnie z zasadami społecznej odpowiedzialności. Dzięki wsparciu prac nad rozwojem innowacyjnych technologii nastąpi wzrost efektywności zarządzania środowiskiem, zmniejszenia zużycia surowców i emisji zanieczyszczeń.

Należy podkreślić, że działania objęte PRI WL będą finansowane z funduszy pomocowych, a w szczególności z RPO - Lubuskie 2020. Rolą instytucji udzielającej dofinansowania ze środków unijnych jest zapewnienie, że wydatki w ramach programu operacyjnego ponoszone są zgodnie z prawem oraz zasadami unijnymi i krajowymi, a więc z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Procedura naboru wniosków musi być zgodna z wytycznymi danej instytucji oraz wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju⁴¹. W szczególności w wyżej wymienionych wytycznych mowa jest o tym, że konieczne jest dokonanie weryfikacji dokumentów w zakresie prawidłowości przeprowadzenia właściwych procedur dotyczących oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. To gwarantuje, że dofinansowanie jest udzielone zgodnie z zasadami wspomnianymi powyżej.

Należy nadmienić, że w ramach Osi Priorytetowej 1 "Gospodarka i innowacje" RPO - Lubuskie 2020, z której w głównej mierze finansowane będą działania zawarte w PRI WL, w formularzu wniosku o dofinansowanie realizacji projektu wnioskodawca jest zobowiązany udzielić informacji na pytanie o treści: "*wpływ realizacji projektu na zasady zrównoważonego rozwoju*", a odpowiedzią może być tylko wpływ pozytywny, bądź neutralny. Nie są więc dopuszczone do realizacji projekty, które mogłyby mieć negatywny wpływ na zasady zrównoważonego rozwoju.

⁴¹ Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie dokumentowania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych, Warszawa, 19 października 2015 r.

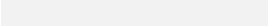
5.2 Hierarchizacja oddziaływań

Poniżej przedstawiono wyniki dokonanej hierarchizacji oddziaływań w odniesieniu do zaproponowanych w PRI WL kierunków działań. Na ile było to możliwe w macierzy oddziaływań dokonano kwantyfikacji oddziaływań grupując je jako oddziaływania potencjalnie silne, średnie, bądź słabe. W przypadku, gdy dane działanie może nie generować oddziaływań w kontekście środowiska w ogóle, bądź oddziaływania te są pomijalne, przyjęto oznaczenie „brak”.

Poniżej przedstawiono tabelę oceniającą poszczególne działania pod kątem możliwości wystąpienia potencjalnych oddziaływań na środowisko.

W ramach oceny zastosowano legendę jak poniżej.

Tabela 5 Legenda do hierarchizacji oddziaływań

	silne
	średnie
	słabe

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 6 Charakterystyka potencjalnych oddziaływań związanych z wdrożeniem kierunków działań zaproponowanych do poszczególnych obszarów specjalizacji

Działanie	Zajęcie nowego terenu	Wykorzystanie zasobów naturalnych	Ingerencja w środowisko / emisje	Czy działanie stanowi ramy dla wydania pozwoleń realizacyjnych	Możliwe efekty w obszarze ochrony środowiskowa	Ocena efektu
Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje						
Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska	Brak	Brak	Brak	Nie	Wzrost świadomości ekologicznej	(+) Pośredni, stały, długoterminowy
Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa zdrowia, poprawa warunków życia (dobrobytu)	Pośredni, stały, długoterminowy
Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa zdrowia	Bezpośredni, stały, długoterminowy
Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa zdrowia	Pośredni, stały, długoterminowy
Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa warunków życia (dobrobytu)	Pośredni, stały, długoterminowy
Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Wzrost świadomości ekologicznej, poprawa warunków życia (dobrobytu)	Pośredni, stały, długoterminowy
Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalania i przekwalifikowywania pracowników	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa warunków życia (dobrobytu)	Pośredni, stały, długoterminowy
Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych jeśli zdecydują się pracować w regionie	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa warunków życia (dobrobytu)	Bezpośredni, chwilowy, krótkoterminowy
Rozwój praktyk zawodowych	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa warunków życia (dobrobytu)	Pośredni, chwilowy, długoterminowy
Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach						
Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów) (+) Poprawa stanu środowiska, zmniejszenie zużycia surowców	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy (+) Pośredni, stały, długoterminowy
Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Rozwój MŚP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów) (+) Poprawa warunków zdrowia	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy (+) Pośredni, stały, długoterminowy
Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalne (budowa/rozbudowa obiektów) (+) Poprawa warunków zdrowia	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy (+) Pośredni, stały, długoterminowy
Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalne oddziaływania (budowa/rozbudowa obiektów) (+) Poprawa warunków zdrowia	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy (+) Pośredni, stały, długoterminowy
Wsparcie wejścia przedsiębiorstw na rynki zagraniczne poprzez udział w targach i misjach oraz nawiązywanie kontaktów z partnerami zagranicznymi	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych dzięki informatyzacji	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Minimalizacja zużycia energii, wody, surowców, ograniczenie powstawania odpadów	(+) Pośredni, stały, długoterminowy
Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Minimalizacja zużycia energii, wody, surowców, ograniczenie powstawania odpadów	(+) Pośredni, stały, długoterminowy

Działanie	Zajęcie nowego terenu	Wykorzystanie zasobów naturalnych	Ingerencja w środowisko / emisje	Czy działanie stanowi ramy dla wydania pozwoleń realizacyjnych	Możliwe efekty w obszarze ochrony środowiskowa	Ocena efektu
Rozwój innowacyjnych produktów IT	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje						
Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Wzrost świadomości ekologicznej (+) Minimalizacja zużycia energii, wody, surowców, ograniczenie powstawania odpadów	(+) Pośredni, stały, długoterminowy
Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów) (+) Minimalizacja zużycia energii, wody, surowców, ograniczenie powstawania odpadów	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy (+) Pośredni, stały, długoterminowy
Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa zdrowia	(+) Pośredni, stały, długoterminowy
Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji	Brak	Brak	Brak	Nie	(+) Poprawa zdrowia	(+) Pośredni, stały, długoterminowy
Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Stworzenie warunków przeprowadzania specjalistycznych badań takich jak kontrola metalurgiczna, drukarki 3D drukujące metal itp.	Brak	Brak	Brak	Nie	Brak	Brak
Wsparcie realizacji badań wytrzymałościowych oraz ultradźwiękowych	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	Nie	(-) Potencjalnie (budowa/rozbudowa obiektów)	(-) Pośredni, wtórny, chwilowy, stały, krótkoterminowy i długoterminowy

Źródło: Opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że realizacja celów PRI WL nie będzie miała wpływu na środowisko, w tym zdrowie ludzi. Działania w programie PRI WL, dotyczą działań, które bezpośrednio nie wiążą się z oddziaływaniem na środowisko. Ich realizacja wprost nie będzie wiązała się z zajęciem nowego terenu, zwiększeniem emisji, korzystania z zasobów naturalnych, ani nie stanowi ram dla wydania pozwoleń realizacyjnych. Niektóre działania mogą mieć pośredni, stały i długoterminowy, pozytywny skutek w odniesieniu do zdrowia ludzi i ich dobrobytu. Są to skutki o charakterze słabym. Jedynym działaniem, którego realizacja może przynieść skutek o charakterze średnim jest realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska w ramach celu 1, która może mieć pośrednio wpływ na poprawę świadomości ekologicznej.

Potencjalne skutki o charakterze negatywnym mogą dotyczyć niektórych działań w ramach celu 2 i 3, jedynie w przypadku budowy lub rozbudowy obiektów w terenie, w przypadku, gdy wsparcie badań eksperymentalnych, laboratoryjnych wymagałoby budowy lub rozbudowy ośrodków prowadzących te badania. Wówczas oddziaływania dotyczyć będą głównie etapu budowy (na przykład laboratoriów lub obiektów doświadczalnych), w tym zajęcia terenu oraz uciążliwości chwilowych w trakcie prac budowlanych (hałas, emisja pyłów i gazów do powietrza, odpady itp.). **Niemniej będą to oddziaływania pośrednie i wtórne, nie związane wprost z realizacją działań PRI WL. Finansowanie działań PRI WL z programów operacyjnych będzie dotyczyło przede wszystkim działań miękkich. Dofinansowanie działań twardych dotyczyć będzie jedynie potrzeb związanych z zakupem niezbędnego sprzętu B+R wraz z konieczną infrastrukturą techniczną.**

5.3 Potencjalne oddziaływania

W niniejszej prognozie, przyjęto metodę oceny oddziaływań „przez cele”. Odniesiono się do celów ochrony środowiska, wyznaczonych przez dokumenty strategiczne wysokiego poziomu, dokumenty kierunkowe i dotyczące ogólnych zasad rozwoju, istotne z punktu widzenia Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.

Działania w programie PRI WL, dotyczą głównie działań miękkich, które bezpośrednio nie wiążą się z oddziaływaniem na środowisko. W związku z powyższym poniżej przedstawiono w szczególności jedynie pozytywne aspekty realizacji tych działań.

Ewentualne negatywne oddziaływania mogą pojawić się jedynie w przypadku, gdy wsparcie badań eksperymentalnych, laboratoryjnych wymagałoby budowy lub rozbudowy ośrodków prowadzących te badania. W związku z powyższym, potencjalne oddziaływania negatywne – mające charakter oddziaływań wtórnych i pośrednich - opisane zostały zbiorczo w dalszej części tego rozdziału.

5.3.1 Potencjalne pozytywne oddziaływania

Wpływ na realizację celu „Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi”

Zdrowie ludzi będzie wspierane poprzez PRI WL przede wszystkim w ramach następujących działań: kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej, stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego, rozwój MŚP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii, rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych. Rozwój nowych technologii może przyczynić się do pojawienia się innowacyjnych metod leczenia chorób, na które dziś medycyna nie zna odpowiedzi, metod leczenia ograniczających ból, metod szybszych, bardziej skutecznych, być może tańszych lub łatwiejszych. Ponadto, istotny pozytywny wpływ na zdrowie może mieć także wsparcie przemysłu spożywczego (działania: kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym, wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym), w szczególności jeśli będzie dotyczyć to zdrowej, bezpiecznej dla ludzi i środowiska i nieprzetworzonej żywności.

Zdrowie człowieka należy rozumieć jednak nie tylko w kontekście medycznym, ale także przez pryzmat poczucia bezpieczeństwa, zadowolenia z życia i dobrostanu osobistego. Dlatego też można wnioskować, że działania takie jak kształcenie pracowników, wspieranie edukacji i startu młodych osób na rynku pracy, może przyczynić się do poprawy sytuacji zawodowej i materialnej mieszkańców województwa.

Wpływ na realizację celu „Ochrona bioróżnorodności”

Ochrona bioróżnorodności w szerokim rozumieniu tego pojęcia to jeden z głównych celów i priorytetów działań w Unii Europejskiej.

Oddziaływania na bioróżnorodność będą miały charakter pośredni, gdyż będą wiązać się z poprawą jakości wód, gleb oraz stanu powietrza atmosferycznego. Poprawa w zakresie tych elementów składowych wynikać będzie z zastosowania innowacyjnych technologii, których rozwój wspierany jest w ramach celów operacyjnych 2 i 3. Pozytywny rezultat przyniesie również edukacja ekologiczna i kształtowanie proekologicznych postaw u mieszkańców już od najmłodszych lat.

Wpływ na realizację celu „Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód”

Działania ujęte w ramach celu operacyjnego 1 i 2, mające na celu wspieranie prac badawczych w zakresie innowacyjnych rozwiązań technicznych, w dalszej perspektywie mogą przyczynić się do:

- ograniczenia ilości ścieków i poprawy jakości ścieków odprowadzanych z przedsiębiorstw (nowe technologie oczyszczania),
- optymalizacji zużycia wody, wzrostu sprawnego zarządzania zasobami wodnymi,
- ograniczenia wodochłonności procesów.

Wszelkie działania wspierające edukację, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych oraz rozwijające rynek pracy, w konsekwencji podniosą jakość życia i dobrobyt materialny mieszkańców. Społeczeństwa bogate i dobrze wykształcone przejawiają większą świadomość ekologiczną i dbałość o środowisko, co dotyczy także zasobów wodnych. Ponadto, pośrednim efektem działań zaproponowanych w PRI WL może być wykształcenie wysokiej jakości specjalistów w strategicznych dziedzinach gospodarki, w tym gospodarki wodnej i ochrony środowiska.

Wpływ na realizację celu „Zmniejszenie wrażliwości i przygotowanie na zmiany klimatyczne”

Zmiany klimatu stanowią jedno z najważniejszych wyznań przed jakimi stoi Unia Europejska. Problem ten wymaga konieczności podjęcia działań zmierzających do obniżenia emisji gazów cieplarnianych do powietrza oraz podjęcia działań zmierzających do adaptacji do zmian klimatu i ekstremalnych zjawisk z tym związanych.

Działania ujęte w ramach celu operacyjnego 1 i 2, mają na celu wdrażanie nowoczesnych technologii, które w dalszej perspektywie mogą przyczynić się do:

- zmniejszenia zużycia energii – bezpośrednio poprzez zmniejszenie energochłonności procesów prowadzonych w przedsiębiorstwach (np. poprzez zmianę technologii) lub pośrednio poprzez nowe technologie ograniczające zużycie surowców potrzebnych do przeprowadzenia tych procesów,
- rozwoju technologii niskoemisyjnych – obejmuje to m.in. rozwój odnawialnych źródeł energii, o małej (lub braku) emisji zanieczyszczeń do powietrza (energetyka wiatrowa, geotermia, energetyka wodna); zwiększenie udziału wykorzystania energii z OZE pozwoli zmniejszyć zużycie energii pozyskanej w sposób tradycyjny,
- poprawy efektywności energetycznej (zmniejszone zapotrzebowanie na ciepło w budynkach ogrzewanych).

Rozwój technologii pozwoli także na rozwój systemów monitoringu powietrza i detekcji zanieczyszczeń, a tym samym lepsze diagnozowanie przyczyn i rozwiązania w celu ich eliminacji.

Ponadto, cel operacyjny 1 dotyczący kształcenia w zakresie ochrony środowiska, pośrednio wpłynie na podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców, pozwoli zmniejszyć emisję szkodliwych substancji do powietrza wynikającą obecnie ze stosowania odpadów, czy węgla o niskiej jakości, w celach grzewczych. Przyczyni się do tego także wzrost standardu życia i zamożności mieszkańców, wynikający z działań wspierających rynek pracy. Działania w zakresie edukacji i podnoszenia kompetencji, mogą skutkować również wykształceniem wysokiej jakości specjalistów w strategicznych dziedzinach gospodarki, w tym ochrony powietrza.

Wpływ na realizację celu „Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb”

Rozwój nowoczesnych technologii pozwoli w przyszłości na ograniczenie przekształceń powierzchni ziemi oraz jej zanieczyszczenia. Szczególnie będzie to dotyczyło zastosowania innowacyjnych rozwiązań w przemyśle, w branżach generujących dużą ilość odpadów oraz stosujących dużą ilość surowców, materiałów i paliw. Poprawa stanu jakości gleb będzie wynikać, również pośrednio, z poprawy stanu powietrza atmosferycznego.

W związku z wdrożeniem nowych technologii, nastąpi efektywniejsze wykorzystanie surowców, co może pośrednio pozytywnie wpływać na stan kopalni. Ponadto, być może umożliwi to wydobywanie złóż kopalni metodami bardziej przyjaznymi dla środowiska lub pozyskanie kopalni, których eksploatacja obecnie nie jest możliwa. W przypadku, gdyby rozwój innowacyjnych rozwiązań doprowadził do wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, może przełożyć się to na zmniejszenie zapotrzebowania na surowce energetyczne w postaci kopalni.

Wpływ na realizację celu „Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych”

Pozytywny, pośredni wpływ będzie związany przede wszystkim z realizacją działania wspierającego pozyskanie wiedzy i kompetencji w ochronie środowiska oraz służące rozwojowi kapitału intelektualnego. Zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie wartości krajobrazów, w tym krajobrazu lokalnego, jako elementu środowiska, przyczyni się do większej dbałości o jego walory. Może również przyczynić się do wykształcenia w przyszłości kompetentnych kadr, podejmujących strategiczne decyzje w tym zakresie.

Wpływ na realizację celu „Ochrona dziedzictwa kulturowego”

Pozytywny, pośredni wpływ będzie związany przede wszystkim z realizacją działania wspierającego pozyskanie wiedzy i kompetencji w ochronie środowiska oraz służące rozwojowi kapitału intelektualnego. Zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie wartości dziedzictwa kulturowego, jako elementu środowiska, przyczyni się do większej dbałości o jego walory. Może również przyczynić się do wykształcenia kompetentnych kadr, podejmujących strategiczne decyzje w tym zakresie.

Wpływ na realizację celu „Cele gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości”

Pozytywne zmiany jakie spodziewane są w wyniku realizacji PRI WL w województwie, przełożą się na poprawę ogólnego stanu gospodarczego województwa, w tym także na odpowiednią dbałość o dobra materialne. Wsparcie rozwoju edukacji oznaczać będzie wzmocnienie kapitału intelektualnego i technologicznego, co w dalszej perspektywie przełoży się na rozwój rynku pracy, nowe miejsca zatrudnienia, poprawę jakości życia i dobrobytu mieszkańców regionu. Działania te będą miały charakter pośredni, wtórny i długoterminowy. Rozwój technologii spowoduje rozwój gospodarki zasobooszczędnej, niskoemisyjnej i niskoodpadowej, co przełoży się na poprawę sytuacji gospodarczej województwa. Realizacja celów określonych w PRI WL pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionu i rozwój kapitału przedsiębiorstw, zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, której jednym z celów strategicznych jest "Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna".

5.3.2 Potencjalne negatywne oddziaływania

Należy podkreślić, że działania w ramach PRI WL nie będą stanowiły ram do wydawania pozwoleń realizacyjnych. Finansowanie działań PRI WL będzie dotyczyło przede wszystkim działań miękkich, zaś budowa/ rozbudowa obiektów może być jedynie daleką konsekwencją udzielonego wsparcia. Jedynym celem nawiązującym do działań twardych jest rozwój działów badawczo - rozwojowych i laboratoriów poprzez zakup sprzętu wraz z niezbędną infrastrukturą, co odpowiada potrzebom dostosowania zaplecza technicznego B+R. Bezpośrednio nie dotyczy to jednak budowy nowych budynków lub rozbudowy już istniejących.

Potencjalne negatywne oddziaływania mogłyby pojawić się w przypadku, gdyby wsparcie badań eksperymentalnych i laboratoryjnych wymagało budowy lub rozbudowy ośrodków prowadzących te badania. Takie działania mogą być teoretycznie podejmowane przez przedsiębiorców i instytucje badawcze, niemniej nie w konsekwencji bezpośredniej wynikającej z PRI WL. W przypadku prowadzenia prac budowlanych w związku z rozwojem infrastrukturalnym bazy naukowo – technicznej, mogą pojawić się typowe oddziaływania związane z taką działalnością:

- emisja spalin z maszyn budowlanych, pylenie,
- zużycie wody, odprowadzanie ścieków podczas budowy,

Prognoza oddziaływania na środowisko PRI WL

- zajęcie terenu, uszczuplenie siedlisk,
- hałas powodowany przez maszyny budowlane,
- powstawanie zwiększonej ilości odpadów.

Powyższe oddziaływania będą miały charakter chwilowy i przeważnie krótkotrwały. Wpływ poszczególnych przedsięwzięć, tych które mogą mieć znaczący wpływ na środowisku lub obszary Natura 2000, będzie zaś szczegółowo przeanalizowany w ramach ewentualnych postępowań związanych z uzyskiwaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

W perspektywie długoterminowej, jako skutek wtórny i pośredni realizacja działań wskazanych w PRI WL może potencjalnie przyczynić się do rozwoju branż, które wskazano poniżej.

Tabela 7 Powiązanie inteligentnych specjalizacji z rozwojem branż

Obszary / branże	Powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami
Obszar technologii i usług środowiskowych Obszar technologii biogospodarki Branże wspomagające, m.in. obszar logistyki	Obszary wynikają ze specjalizacji ZIELONA GOSPODARKA
Obszar technologii medycznych Obszar turystyki zdrowotnej Usługi medyczne Obszar rolno - spożywczy Branże wspomagające, m.in. obszar logistyki	Obszary wynikają ze specjalizacji ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA
Obszar technologii informacyjno - komunikacyjnych Przemysł metalowy Przemysł drzewny Przemysł papierniczy Przemysł energetyczny i wydobywczy Przemysł meblarski Przemysł motoryzacyjny	Obszary wynikają ze specjalizacji INNOWACYJNY PRZEMYSŁ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PRI WL.

Branżą, która w szczególności wiąże się z ochroną środowiska, a jednocześnie jej rozwój zależy od poziomu doskonałości technicznej jest branża odnawialnych źródeł energii. Prognozuje się, że poprzez rozwój nowych technologii i innowacyjnych rozwiązań, może nastąpić rozwój całej branży energetyki odnawialnej. Rozwój ten niekoniecznie będzie zawężał się terytorialnie do zasięgu województwa lubuskiego, ale raczej dotyczył będzie całego kraju. Działania dotyczące rozwoju OZE mogą potencjalnie wiązać się z pewnymi potencjalnie negatywnymi oddziaływaniami, jeśli wsparcie innowacji dotyczy będzie energetyki wiatrowej, produkcji biomasy czy energetyki wodnej. Zgodnie z Prognozą RPO - Lubuskie 2020 „możliwe negatywne skutki wiążąc się będą z zaburzeniami w funkcjonowaniu ptaków i nietoperzy prowadzącymi do ubożenia ich populacji (turbiny wiatrowe), wprowadzeniem obcych gatunków roślin energetycznych powodującymi uproszczenia ekosystemów (produkcja biomasy), a także tworzeniem barier w przemieszczaniu się ryb i bezkręgowców oraz zmianą warunków troficznych prowadzącą często do eutrofizacji (w przypadku energetyki wodnej).”

Inną branżą, jaka może mieć potencjalnie istotny negatywny wpływ na środowisko jest branża przemysłu energetycznego i wydobywczego, zwłaszcza jeśli miałoby to dotyczyć wydobycia węgla brunatnego metodą

odkrywkową. Może to mieć znaczący wpływ na środowisko gruntowo - wodne, w tym głębsze warstwy wodonośne, ukształtowanie terenu oraz krajobraz, środowisko przyrodnicze oraz może prowadzić do powstania konfliktów o charakterze społecznym.

Przemysł drzewny i meblarki to także branże, które mogą mieć istotny wpływ na środowisko, głównie przyrodnicze, co jest związane z wycinką drzew.

Rozwój branż, będący pośrednią konsekwencją wsparcia innowacyjnych rozwiązań, może nastąpić zarówno na terenie województwa lubuskiego, ale także na terenie całego kraju jak i poza jego granicami. W przypadku rozwoju branż na terenie województwa lubuskiego, istotne jest uwzględnienie najbardziej wrażliwych obszarów przyrodniczych i receptorów społeczno - środowiskowych jakimi są:

- obszary chronione, przedstawione w rozdziale 2.4.8.,
- obszary GZWP, przedstawione w rozdziale 2.4.10,
- zabytki, w szczególności wpisane do rejestru (rozd. 2.4.12).

Na obecnym etapie, trudno jest przewidzieć, czy i w jakim stopniu realizacja PRI WL przyczyni się do rozwoju tych branż.

Wydaje się jednak, iż powiązania pomiędzy działaniami wskazanymi w PRI WL, a rozwojem branż przemysłowych w zakresie, który wiązałby się ze znaczącym negatywnym oddziaływaniem na środowisko, są bardzo odległe i słabe.

Bezpośrednim skutkiem rozwoju innowacyjnych technologii będzie usprawnienie procesów w przedsiębiorstwach, natomiast nie jest wcale pewne, że przełoży się to np. na zwiększenie wydobycia kopalin, instalację większej liczby farm wiatrowych bądź zwiększenie wycinki drzew. Rozwój poszczególnych branż zależy bowiem od wielu różnych czynników, w tym politycznych i strategicznych. W związku z powyższym niewłaściwym byłoby wyciąganie dalszych, bardziej szczegółowych wniosków w tym zakresie.

6 Opis wyników przeprowadzonych badań

6.1 Podsumowanie potencjalnych oddziaływań

Przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty polityk, strategii, planów lub programów w określonych obszarach wyznaczających ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego nie stwarza takich ram. Jest on dokumentem ogólnym, który nie wskazuje konkretnych przedsięwzięć do realizacji ale daje ogólne kierunki działań, w tym w dużej mierze działań o charakterze miękkim typu szkolenia, promocje, kształcenie itp.

Działania faktyczne jakie będą podejmowane zależą od warunków konkursowych ogłaszanych przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym - Lubuskie 2020, jako głównego dokumentu finansowania działań (zgodnie z informacją wskazaną w PRI WL finansowanie z RPO - Lubuskie 2020 stanowić będzie około 65% całkowitej szacunkowej wielkości środków dostępnych w latach 2014 - 2020 na wdrożenie Programu). Wybór projektów będzie odbywał się zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia ogólnego, zgodnie z zapisami UP oraz na podstawie kryteriów wyboru przyjętych przez komitet monitorujący. Jak wskazano w projekcie Programu „*przyjęte specjalizacje mają dość szeroki charakter, który będzie jednak stopniowo doprecyzowywany i uszczegóławiany na podstawie obserwacji przebiegu wdrażania PRI i kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania.*” Będzie to więc opierało się o system popytowy.

Biorąc pod uwagę powyższe, ocena wpływu na środowisko PRI WL, której wynikiem jest niniejsza prognoza, ma charakter szeroki i ogólny, jest bowiem dostosowana do stopnia szczegółowości ocenianego dokumentu. Wskazane w rozdziale 5 informacje obejmują ryzyko potencjalnego wystąpienia oddziaływań na skutek wdrożenia celów i działań wskazanych w PRI. Wynika to z faktu, że oceniana wersja Programu cechuje się dużym poziomem ogólności bez wskazania konkretnych przedsięwzięć. Z tego względu trudno przewidzieć, czy realizacja celów i kierunków działań wskazanych w PRI WL będzie wiązała się w przyszłości z realizacją przedsięwzięć, które mogą kwalifikować się jako mogące znacząco oddziaływać na środowisko.

W perspektywie długoterminowej można przewidywać, że skutkiem realizacji działań planowanych w ramach inteligentnych specjalizacji określonych w PRI WL będzie między innymi rozwój i wzmocnienie potencjału podmiotów gospodarczych w pewnych branżach. PRI WL może się potencjalnie przyczynić do rozwoju tych branż tylko w zakresie, na jaki pozwala Regionalny Program Operacyjny, jako główne źródło finansowania projektów innowacyjnych. RPO - Lubuskie 2020 stanowi narzędzie realizacji polityki spójności na obszarze województwa lubuskiego w perspektywie finansowej UE na lata 2014 – 2020.

Powiązanie PRI WL z PRO - Lubuskie 2020 dotyczy głównie 1 osi priorytetowej wskazanej w RPO - lubuskie 2020 o nazwie "Gospodarka i innowacje". Celem głównym OP 1 jest podniesienie poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu poprzez wsparcie działalności B+R oraz sektora MŚP. W ramach OP 1 nie przewiduje się stosowania dużych projektów.

W tym miejscu należy podkreślić, że RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim, organ właściwy do określenia stopnia szczegółowości i zakresu prognozy, zdecydował o odstąpieniu od potrzeby przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko PRI WL. RDOŚ wskazał, że PRI WL jest jedynie dokumentem pomocniczym i należy go rozpatrywać wyłącznie w kontekście RPO - Lubuskie 2020. Oznacza to, że treść PRI WL jest spójna z RPO - Lubuskie 2020, dla którego została już przeprowadzona SOOŚ. Najważniejsze wnioski z prognozy w ramach SOOŚ dla RPO - Lubuskie 2020 zostały przytoczone poniżej:

WNIOSKI Z PROGNOZY DO RPO - LUBUSKIE 2020 - WYCIĄG WYBRANYCH ASPEKTÓW

Analiza zbieżności celów w RPO – Lubuskie 2020 z celami ochrony środowiska zawartymi w dokumentach międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych wykazała wysoką zbieżność zapisów z dokumentami wyższych szczebli.

Ocena przedstawionych w projekcie RPO – Lubuskie 2020 działań oraz wskazuje na całościowe, synergiczne podejście do rozwoju województwa. Pozwoli to na osiągnięcie lepszych efektów zrównoważonego rozwoju poprzez realizację działań zapisanych w Programie. Jednoczesna realizacja polityki energetycznej, pro środowiskowej, prospołecznej i nastawionej na innowacyjność przedsiębiorstw doprowadzi do szeroko pojętego regionu rozwijającego się w sposób zrównoważony.

Ocena działań zaplanowanych do wsparcia w ramach RPO- Lubuskie 2020 nie wskazuje na obecnym etapie na możliwość występowania znaczących negatywnych oddziaływań. Wynika to m. in. z faktu braku informacji o lokalizacji planowanych działań, która jest podstawą do szczegółowej oceny wpływu na środowisko wykonywanej w ramach ocen oddziaływania na środowisko.

Na etapie projektu RPO – Lubuskie 2020, w którym działania zostały ujęte na poziomie ogólnym, możliwe zagrożenia i konflikty ekologiczne dotyczyć mogą raczej charakteru planowanych działań. Wskazane w Prognozie oddziaływania negatywne mogą być jednak w dużym stopniu zminimalizowane poprzez zastosowanie odpowiednich środków ograniczających ten wpływ.

Na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć zagrożenia konfliktami ekologicznymi mogą obejmować głównie działania związane z:

- lokalizacją farm wiatrowych,
- przebiegiem nowych dróg lub poszerzaniem istniejących dróg, zwłaszcza jeśli trasy te przebiegają przez obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 (i mogą negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony na tych obszarach),
- realizacją inwestycji o dużej skali, np. rozbudową infrastruktury gospodarki odpadami (ze względu na obawy przed szkodliwością dla zdrowia ludzi – odorowość, emisja zanieczyszczeń, hałas).

W ramach analiz prowadzonych na potrzeby SOOŚ dla PRI WL autorzy prognozy odpowiedzieli na pytania odnoszące się do:

- weryfikacji jakości dokumentu (PRI WL),
- zgodności kierunków i celów zaproponowanych w PRI WL z zasadami zrównoważonego rozwoju.

W ramach weryfikacji jakości dokumentu postawiono następujące pytania badawcze, na które udzielono odpowiedzi.

1) Czy diagnoza stanu, analiza słabych i mocnych stron Programu została przygotowana w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju ?

Diagnoza stanu, analiza słabych i mocnych stron PRI WL, z uwagi na charakter dokumentu i jego tematykę, odnosi się przede wszystkim do zagadnień związanych z innowacyjnością województwa. Część diagnostyczna Programu Rozwoju Innowacji została podzielona na część ogólną oraz część związaną z identyfikacją inteligentnych specjalizacji regionu. Część ogólna oparta została na analizie poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu w oparciu o zidentyfikowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego trzy filary innowacji: Innowacje, przedsiębiorczość i otoczenie biznesu, Edukację, wiedzę i naukę, Kapitał społeczny. W drugiej części analizy SWOT odnosiły się do trzech obszarów inteligentnych specjalizacji.

W ramach analiz SWOT, z uwagi na zakres tematyczny ocenianego dokumentu, odnoszono się do zagadnień ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w ograniczonym zakresie, jednakże w stopniu wystarczającym do prawidłowego nakreślenia wniosków i działań zmierzających do osiągnięcia celu. Przykładowo w ramach analizy SWOT dla specjalizacji zielona gospodarka, jako siłę przedstawiono m.in. powstające nowe podmioty w branży technologii środowiskowych specjalizujące się w przetwarzaniu odpadów w produkty i energię oraz wytwarzające nowe technologie OZE, istniejący podwykonawcy komponentów do elementów instalacji technologii środowiskowych (na potrzeby odzysku surowców, energii i unieszkodliwiania odpadów) i bogactwo zasobów naturalnych do produkcji biomasy leśnej.

2) Czy w aspekcie zrównoważonego rozwoju działania planowane w poszczególnych obszarach specjalizacji nawzajem się wspomagają ?

Działania w obrębie wszystkich specjalizacji uzupełniają się i wspierają. Kształcenie uczniów, szkolenie kadry specjalistów w przedsiębiorstwach oraz podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników (np. branży zielonych technologii, medycznej czy spożywczej) niezbędne jest do tego by powstawały innowacyjne rozwiązania, a specjalistyczne badania i prace eksperymentalne/ laboratoryjne kończyły się sukcesem. Rozwój w obrębie tych działań pozwoli natomiast na skuteczną ekspansję na rynki zagraniczne.

3) Czy zostały zaproponowane proekologiczne kryteria wyboru projektów ?

Kryteria wyboru projektów będą określone w ramach naborów o dofinansowanie z poszczególnych programów, między innymi PRO - Lubuskie 2020. W PRI WL nie ma potrzeby, a nawet byłoby to niewskazane, aby proponować dodatkowe kryteria wyboru.

Należy podkreślić, że wybór projektów do dofinansowania w ramach RPO - Lubuskie 2020 odbywa się w oparciu o kryteria formalne i merytoryczne (horyzontalne, środowiskowe i specyficzne) przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO - Lubuskie 2020. W ramach oceny według kryteriów środowiskowych wniosek beneficjenta o dofinansowanie będzie musiał uzyskać pozytywną opinię eksperta OOŚ w zakresie zgodności planowanej inwestycji z wymaganiami dotyczącymi postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Co do zasady nie będą finansowane projekty, które mogą mieć negatywny wpływ na środowisko. Obowiązek oceny projektów pod kątem oceny oddziaływania na środowisko wynika z prawodawstwa krajowego, unijnego, a także wytycznych zakresie dokumentowania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych.

4) Czy monitoring zaproponowany w projekcie Programu obejmuje wskaźniki zrównoważonego rozwoju ?

System monitoringu i ewaluacji został przedstawiony w rozdziale 6 PRI WL i odnosi się do działań strategicznych określonych w ramach poszczególnych celów operacyjnych. Zasadą jest ścisłe powiązanie systemu monitoringu i ewaluacji PRI WL z systemem monitorowania RPO - Lubuskie 2020. Dla regularnego porównywania pozycji konkurencyjnej województwa i oceny jego ogólnego potencjału innowacyjnego, wykorzystywane będą coroczne raporty Ministerstwa Rozwoju (za rok 2015) i Ministerstwa Gospodarki (od roku 2016) wskazujące zmiany poziomu wskaźników tworzących tzw. listę wskaźników wspólnych, w ramach której zidentyfikowano prawie 100 wskaźników porównywalnych na poziomie województw. Wyniki monitoringu i ewaluacji będą corocznie upubliczniane i przedstawiane grupom roboczym dla obszarów specjalizacji i będą podstawą dyskusji nt. wprowadzania usprawnień we wdrażaniu PRI WL lub jego aktualizacji.

W projekcie PRI WL w ramach opisanego powyżej systemu monitoringu nie przedstawiono wskaźników monitorowania odnoszących się do środowiskowych skutków realizacji ustaleń PRI WL. Jest to wynik tego, że nie jest spodziewany istotny wpływ realizacji działań na środowisko, co wynika z charakteru zaproponowanych w ocenianym dokumencie działań. Ponadto należy podkreślić, że skutki środowiskowe będą monitorowane w ramach systemu monitoringu RPO - Lubuskie 2020, jako głównego źródła finansowania projektów innowacyjnych. W RPO - Lubuskie 2020 wyznaczono wskaźniki środowiskowe w obszarach odpowiadających tematyce związanej ze środowiskiem.

W ramach zgodności kierunków i celów zaproponowanych w PRI WL z zasadami zrównoważonego rozwoju postawiono następujące pytania badawcze.

- 1) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do ochrony zdrowia i bezpieczeństwa ludzi ?
- 2) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do ochrony bioróżnorodności ?
- 3) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do wspierania osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód ?
- 4) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do zmniejszenia wrażliwości i przygotowanie na zmiany klimatyczne ?
- 5) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do ochrony powierzchni ziemi, w tym gleb ?
- 6) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do ochrony, a jeśli to możliwe poprawy walorów krajobrazowych ?
- 7) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulturowego ?
- 8) Czy wdrożenie Programu przyczyni się do osiągnięcia celów gospodarczych i ochrony dóbr materialnych o dużej wartości ?

Odpowiedzi na te pytania zostały przedstawione w rozdziale 5. **Generalnie, realizacja PRI WL nie będzie miała bezpośredniego wpływu na środowisko, w tym zdrowie ludzi, gdyż działania przewidziane w tym programie mają głównie charakter miękki. Natomiast w sposób pośredni, poprzez rozwój niektórych branż, program może wspierać realizację przedsięwzięć w zakresie opracowywania i wdrażania nowoczesnych, innowacyjnych technologii, które docelowo mają na celu poprawę stanu środowiska.**

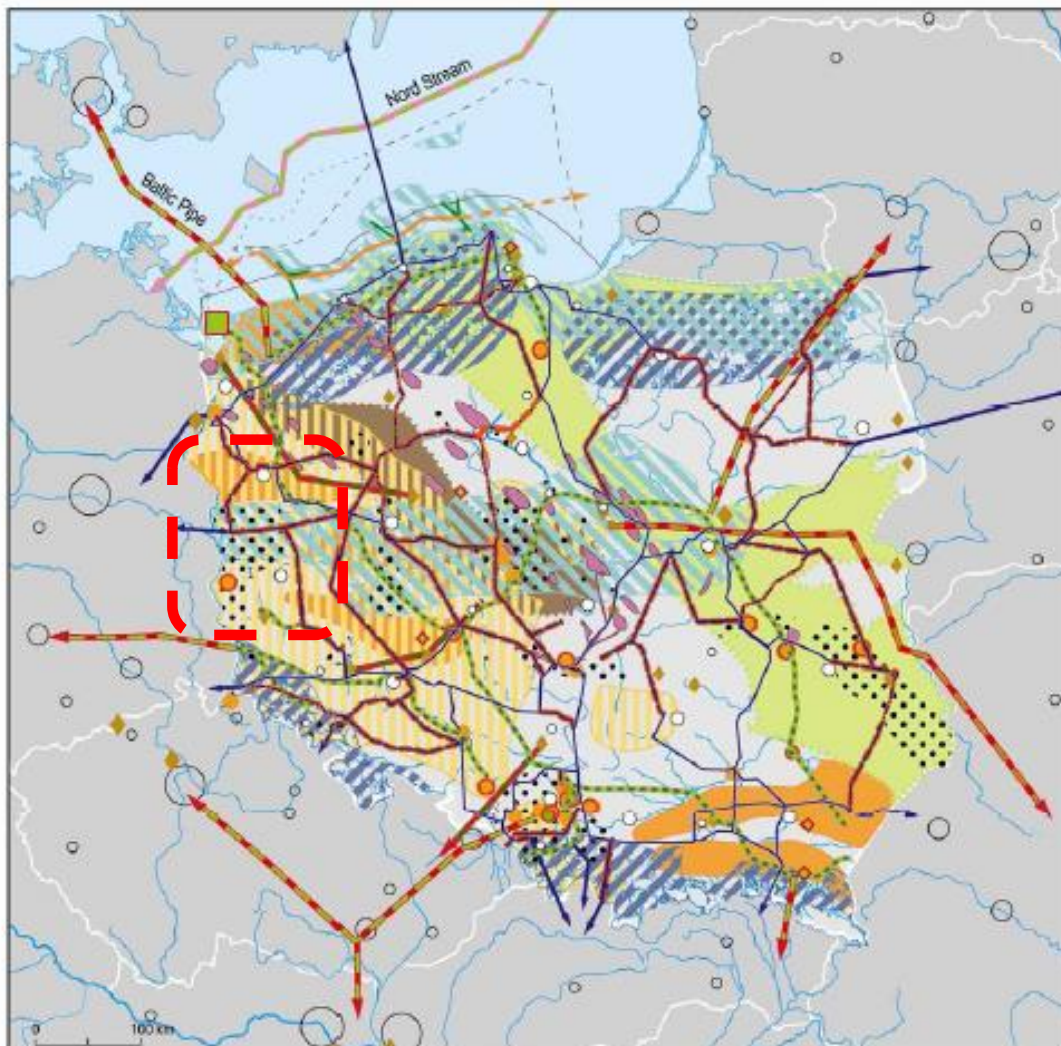
6.2 Analiza charakteru i znaczenia oddziaływań skumulowanych

Z uwagi na charakter działań wskazanych w PRI WL oraz na horyzont czasowy do 2020 roku, nie przewiduje się możliwości wystąpienia istotnych oddziaływań skumulowanych o negatywnym charakterze. W ramach analizy możliwości wystąpienia oddziaływań skumulowanych dokonano przeglądu zapisów sformułowanych w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. W ramach tej analizy zidentyfikowano presje, jakie mogą wystąpić w perspektywie czasowej 2030, w wyniku realizacji przedsięwzięć, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest jednym z najważniejszych dokumentów strategicznych wskazującym kierunki zagospodarowania przestrzennego w Polsce. Analiza tego dokumentu wskazuje, że na terenie województwa lubuskiego może mieć miejsce rozwój energetyki wiatrowej w części środkowej i południowej województwa, rozwój energetyki geotermalnej w północnej części województwa oraz rozwój sektora wydobywczego w oparciu o złoża węgla brunatnego, co przedstawiono na rysunku poniżej. W ramach rozwoju sieci elektroenergetycznych przewidywana jest rozbudowa sieci wysokich napięć, w tym rozwój sieci 400 kV. Planowane jest także zwiększenie przepustowości dróg ekspresowych, bądź budowa nowych autostrad. Przewidywany rozwój sieci kolejowej zakłada także potencjalną budowę kolei dużych prędkości, z odcinkiem łączącym Poznań z Berlinem, który planowany jest na terenie województwa lubuskiego. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego z 2012 roku mowa jest także o potrzebie lokalizacji elektrowni o mocy do 3000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego Gubin - Brody.

Realizacja tych kierunków będzie się wiązać z koniecznością realizacji inwestycji, które mogą stanowić znaczące presje dla środowiska.

Rysunek 18 Potencjalne presje jakie mogą wystąpić na terenie województwa lubuskiego związane z rozwojem energetyki

Rozbudowa systemu połączeń energetycznych wewnętrznych i zewnętrznych

Główne linie elektroenergetyczne

- istniejące 400 kV i więcej
- modernizowane z 220 kV
- nowe (w tym dwutorowe) 400 kV
- mosty elektroenergetyczne z krajami sąsiednimi
- przyłączenie morskich farm wiatrowych

Przygotowania i budowa systemu Baltic Grid

- (polska) Szyna Bałtycka
- Transgraniczne połączenie międzysystemowe

Nowe najważniejsze moce wytwórcze (elektrownie i bloki)

- ciepłe powyżej 800 MW
- ze źródeł odnawialnych, w tym na biomasę

Rozwój infrastruktury gazowej

- terminal LNG
- gazociągi międzysystemowe
- gazociągi omijające Polskę
- nowe gazociągi krajowe
- ◆ nowo/rozbudowane podziemne magazyny gazu

Rozwój infrastruktury naftowej

- rurociągi naftowe
- rurociągi produktowe
- ◆ główne rafinerie i bazy paliwowe

Strefy rozwoju rozproszonej energetyki odnawialnej

- wiatrowej, z wyłączeniem obszarów PL B Natura 2000
- geotermalnej
- wodnej, z wyłączeniem obszarów PL H Natura 2000

Złóża mogące podlegać ochronie

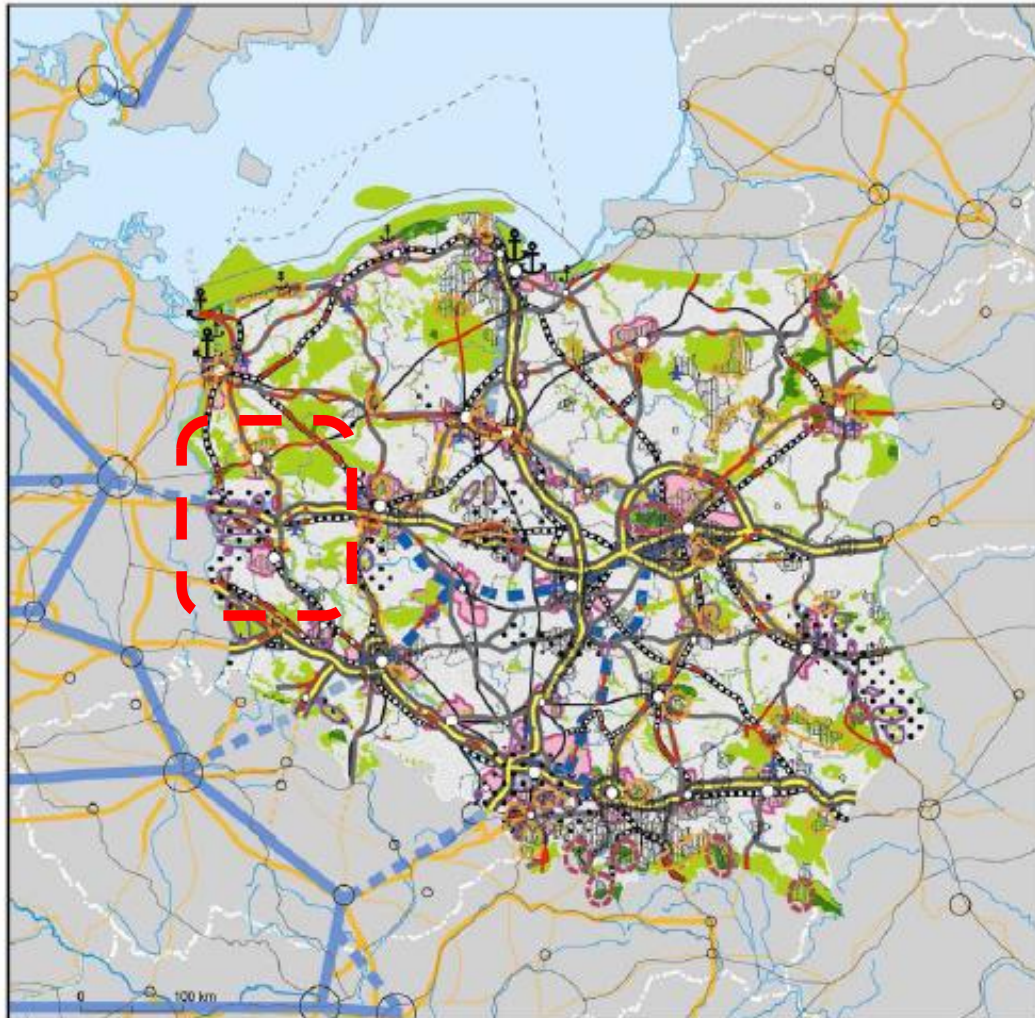
- węgla brunatnego i kamiennego
- gazu ziemnego (konwencjonalne)
- gazu łupkowego (potencjalne)
- gazu zamkniętego (potencjalne)
- potencjalne lokalizacje składowisk CO₂ w poziomach solankowych
- projektowane trasy rurociągów CO₂ z El. Bełchatów

W związku z trwającymi pracami analitycznymi nad wyborem lokalizacji pierwszych elektrowni jądrowych na rysunku nie zostały przedstawione

Źródło: KPZK 2030.

Potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne, jakie mogą wystąpić na terenie województwa lubuskiego przedstawiono na rysunku poniżej. Przede wszystkim dotyczą one potencjalnych oddziaływań związanych z zaburzeniem stosunków wodnych, w tym także na obszarach Natura 2000.

Rysunek 19 Potencjalne konflikty funkcjonalno – przestrzenne w województwie lubuskim

Sieć głównych miast ○ wojewódzkie ○ regionalne Tereny chronione ■ parki narodowe wraz z otulinami ■ obszary Natura 2000 Obszary ■ funkcjonalne miast ■ o intensywnym budownictwie mieszkaniowym po 1989 roku (minimum 30% zabudowy)	Główne elementy sieci transportowej 2030 Sieć kolejowa - linie ■ dużych prędkości - w fazie rozważania przebiegu ■ konwencjonalne 120-200 km/h ■ konwencjonalne 100-120 km/h Sieć drogowa ■ autostrady ■ drogi ekspresowe	Przeciwdziałanie konfliktom funkcjonalno-przestrzonnym ○ antropopresji w PN wraz z otulinami ○ antropopresji na obszarach Natura 2000 Wybór przebiegu uwzględniający obszary chronione ■ inwestycji drogowych/kolejowych ■ dużych prędkości (wstępne analizy) ■ zwiększenia przepustowości dróg ekspresowych lub wybudowania nowych autostrad Związanych z uruchamianiem złóż węgla kamiennego i brunatnego ○ na obszarach Natura 2000 ○ związanych z zaburzeniem stosunków wodnych

Źródło: KPZK 2030.

Podsumowując można stwierdzić, że realizacja działań wskazanych w PRI WL, ze względu na ich charakter, nie będzie kumulować się z presjami opisanymi powyżej.

Ewentualne presje, jakie mogą wynikać z rozwoju branż w obrębie poszczególnych specjalizacji⁴², są trudne do przewidzenia co do charakteru presji oraz perspektywy czasowej.

Bardziej dokładna analiza możliwość oceny wystąpienia oddziaływania skumulowanego nie jest możliwa na tym etapie ze względu na brak informacji o lokalizacji planowanych działań.

6.3 Możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych

Z uwagi na charakter celów i działań w PRI WL, nie przewiduje się możliwości wystąpienia oddziaływań na środowisko na terenie innych krajów.

W prognozie do RPO - Lubuskie 2020 także jednoznacznie stwierdzono, że realizacja celów i działań na poziomie szczegółowości opisu zawartego w RPO – Lubuskie 2020 (wraz z analizą niepełnej listy projektów strategicznych) nie będą powodowały znaczącego oddziaływania transgranicznego.

⁴² Jak wspomniano wcześniej w prognozie, nie byłby to skutek bezpośredni realizacji działań wskazanych w PRI WL.

7 Wnioski i rekomendacje

7.1 Proponowane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań

Zarówno PRI WL, jak i RPO - Lubuskie 2020 nie przesądzają o lokalizacji konkretnych działań w terenie. Niemniej jednak, w Prognozie do PRO - Lubuskie 2020, wskazano na liczne rozwiązania minimalizujące, przy czym za główne zasady można uznać:

- przeprowadzenie w sposób rzetelny oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko - z przedstawieniem wariantu możliwie najmniej obciążającego środowisko, a jednocześnie ekonomicznie uzasadnionego, zapewniając wysoki poziom merytoryczny oraz biorąc pod uwagę wszystkie możliwe oddziaływania, zwłaszcza na obszary chronione,
- wydawanie decyzji administracyjnych zgodnych z zasadami i wymaganiami ochrony środowiska,
- sprawne egzekwowanie zapisów określonych w decyzjach administracyjnych i przepisach prawnych,
- lokowanie inwestycji poza terenami przyrodniczo cennymi,
- przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej na etapie planowania konkretnego przedsięwzięcia (np. w ramach oceny oddziaływania na środowisko),
- uwzględnianie zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego przy wyborze lokalizacji i opracowywaniu projektu inwestycji (np. zachowanie terenów zielonych i przyjaznej ludzom przestrzeni publicznej) oraz zachowanie wymogów ochrony krajobrazu.

W przypadku PRI WL nie ma potrzeby proponowania innych, dodatkowych działań minimalizujących. Jak już wspomniano wcześniej w prognozie, realizacja konkretnych działań będzie finansowana głównie z RPO - Lubuskie 2020 i sposób wyboru projektów będzie podlegał zasadom tego programu. Niemniej jednak, gdyby jako wtórny skutek realizacji przyjętych w PRI WL działań, byłyby realizowane działania, które mogą mieć istotny wpływ na środowisko, w ramach OOS, istotne jest, aby wzięte zostały pod uwagę następujące, najbardziej wrażliwe komponenty środowiska:

- obszary chronione ustanowione jako formy ochrony przyrody zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, w tym obszary Natura 2000 oraz siedliska naturalne niebędące obszarami Natura 2000 ale stanowiące wartość w aspekcie szeroko pojętej bioróżnorodności,
- obszary występowania większych kompleksów leśnych,
- obszary migracji (korytarze ekologiczne o randze międzynarodowej, krajowej, regionalnej i lokalnej),
- obszary występowania gleb o wysokiej przydatności rolniczej,
- strefy ochronne ujęć wód, zgodnie z danymi właściwego RZGW,
- GZWP, zgodnie z danymi PIG,
- obszary wykorzystywane w celach turystycznych i wypoczynkowych,
- obiekty i obszary zabytkowe objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz obszary i obiekty cenne z punktu widzenia lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym także niematerialnego, nie objęte ochroną formalną.

Obszary te zostały bardziej szczegółowo opisane w rozdziale 2.4 niniejszej prognozy.

7.2 Propozycje monitoringu wpływu realizacji PRI WL na środowisko

Monitoring wpływu realizacji PRI WL na środowisko jest przewidziany w ramach monitoringu skutków realizacji dokumentów, z których będą finansowane działania, m.in. RPO - Lubuskie 2020. Dlatego też, nie ma potrzeby proponowania dodatkowych wskaźników monitorowania.

8 Aneksy przedstawiające zestawienia i analizę danych

Wszystkie analizy i zestawienia danych zostały przedstawione w powyższych rozdziałach. Nie było potrzeby przeprowadzenia bardziej szczegółowych analiz.

9 Opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu

9.1 Metodyka

W ramach analiz, których wynikiem jest niniejsza prognoza, posłużono się kilkoma metodami, z których najbardziej istotną w ramach oceny merytorycznej zawartości PRI WL i jego skutków w środowisku jest tzw. metoda "przez cele" opisana poniżej.

Jednym z elementów oceny strategicznej jest przeprowadzenie analizy zgodności dokumentu strategicznego z dokumentami w zakresie określonym na podstawie ustawy OoŚ: art. 51 ust. 1 pkt. 2.d „cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu”.

W przypadku metody oceny „przez cele”, zastosowanej w ramach SOOŚ dla PRI WL, krytyczne jest odniesienie się do zbioru wartości, których osiągnięcie lub ochrona stanowi cele będące kryteriami oceny. Jeśli cele te będą określone, jako dążenie do zrównoważonego rozwoju to ocena „przez cele” stanowi badanie czy występuje zgodność zamierzeń programu w warstwie aksjologicznej z paradygmatem zrównoważonego rozwoju. Ten paradygmat jest (przynajmniej częściowo) wyartykułowany przez dokumenty strategiczne wysokiego poziomu, dokumenty kierunkowe i dotyczące ogólnych zasad rozwoju.

W poniższej tabeli zestawiono analizowane dokumenty strategiczne wyznaczające cele ochrony środowiska, które uznano za istotne z punktu widzenia Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, i które przeanalizowano w kontekście oceny „przez cele”.

Tabela 8 Wykaz analizowanych dokumentów strategicznych

L.p.	Dokumenty definiujące paradygmat zrównoważonego rozwoju
Dokumenty strategiczne na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym	
1	Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz.U. 2002 nr 184 poz. 1532)
2	Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz.U. 1978 nr 7 poz. 24, z późn. zm.)
3	Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. 2006 nr 14 poz. 98)
4	Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz.U. 1976 Nr 32 poz. 190)
5	Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz.U. 2012 poz. 210)
6	Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz.U. 1996 nr 120 poz. 564)
7	Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz.U. 1996 nr 58 poz. 263, z późn. zm.)
8	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu - KOM(2010) 2020 wersja ostateczna
9	Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny - unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. - KOM(2011) 244 wersja ostateczna
10	Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu - COM(2013) 216 wersja ostateczna
11	BIAŁA KSIĘGA. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania. Bruksela, dnia 1.4.2009 KOM(2009) 147 wersja ostateczna
12	Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Strategia tematyczna w dziedzinie ochrony gleby - KOM(2006) 231 wersja ostateczna
13	Program działań w zakresie środowiska do 2020 r. - "Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety" - Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1386/2013/UE z dnia 20 listopada 2013 r. (Dz.U. L 354/171 z 28.12.2013)
14	Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020. W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów. Przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów ds. planowania przestrzennego i rozwoju terytorialnego 19 maja 2011 r. w Gödöllő na Węgrzech
15	Plan ochrony zasobów wodnych Europy - COM(2012) 673 wersja ostateczna
16	Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.UE L z dnia 22 grudnia 2000 r.) (Ramowa Dyrektywa wodna)

L.p.	Dokumenty definiujące paradygmat zrównoważonego rozwoju
Dokumenty strategiczne na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym	
17	Blueprint to Safeguard Europe's waters (water Blueprint)
Dokumenty strategiczne na szczeblu krajowym	
1	Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
2	Polityka Klimatyczna Polski. Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020
3	Projekt polityki wodnej państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016)
4	Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2014-2020
5	Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 (Uchwała nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.)
6	Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
7	Program Wodno-Środowiskowy Kraju
8	Plany Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Odry
9	Aktualna wersja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
10	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
11	Strategia Rozwoju Kraju 2020
12	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
13	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
14	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa do 2020 r.
15	Krajowa Polityka Miejska 2023
16	Narodowy Program Rozwoju Gospodarki niskoemisyjnej (projekt z 2015 r.)
17	Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym w obszarze dorzecza Odry
18	Raport Polska 2030
19	Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020
20	Strategia Polityki Zdrowotnej na lata 2014-2020
21	Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych (projekt programu)
22	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (z 13.07.2010 r.)
23	Narodowa Strategia Gospodarowania Wodami 2030 - projekt
24	Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2014

Źródło: Opracowanie własne.

Z wyżej opisanych dokumentów strategicznych wyłoniono cele w nich określone. Następnie, zgodnie z przyjętą metodyką, cele te pogrupowano w tzw. strategiczne cele ochrony środowiska, które stanowiły podstawę odniesienia analiz i prognozowania potencjalnych oddziaływań w ramach oceny strategicznej. Tymi celami są:

- „Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi”
- „Ochrona bioróżnorodności”
- „Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód”
- „Zmniejszenie wrażliwości i przygotowanie na zmiany klimatyczne”
- „Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb”
- „Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych”
- „Ochrona dziedzictwa kulturowego”
- „Cele gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości”

9.2 Zestawienia publikacji

Poniżej przedstawiono wykaz publikacji, z których korzystano na potrzeby niniejszej prognozy:

1. Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020. W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów. Przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów ds. planowania przestrzennego i rozwoju terytorialnego 19 maja 2011 r. w Gödöllő na Węgrzech
2. Aktualna wersja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych

3. BIAŁA KSIĘGA. Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania. Bruksela, dnia 1.4.2009
4. Blueprint to Safeguard Europe's waters (water Blueprint)
5. Dane Głównego Urzędu Statystycznego
6. Dane Narodowego Instytutu dziedzictwa (pobrane w dniu 27.04.2016 r.):
7. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.UE L z dnia 22 grudnia 2000 r.) (Ramowa Dyrektywa wodna)
8. Ekoinnowacje w Polsce. Stan obecny, bariery rozwoju i możliwości wsparcia. Pod red. Aleksander Szpor, Aleksander Śniegocki. Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2012 r.
http://ibs.org.pl/app/uploads/2016/03/IBS_Report_03_2012_pl.pdf
9. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu - KOM(2010) 2020 wersja ostateczna
10. Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. 2006 nr 14 poz. 98)
11. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz.U. 1996 nr 120 poz. 564)
12. GDOŚ, warstwy .shp z zasięgiem obszarów chronionych
13. GRDP Handbook on SEA for Cohesion Policy, luty 2006 r.
(http://www.interreg4c.eu/uploads/media/pdf/5_Strategic_Environment_Assessment_Handbook_GRDP.pdf)
14. GUS, Turystyka w województwie lubuskim w 2012 roku, Zielona Góra 2013 r.
15. ISOK – baza danych
16. KOM(2009) 147 wersja ostateczna
17. Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Strategia tematyczna w dziedzinie ochrony gleby - KOM(2006) 231 wersja ostateczna
18. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
19. Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsarze dnia 2 lutego 1971 r. (Dz.U. 1978 nr 7 poz. 24, z późn. zm.)
20. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz.U. 2012 poz. 210)
21. Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz.U. 1996 nr 58 poz. 263, z późn. zm.)
22. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz.U. 2002 nr 184 poz. 1532)
23. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz.U. 1976 Nr 32 poz. 190)
24. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
25. Krajowa Polityka Miejska 2023
26. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (z 13.07.2010 r.)
27. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 (Uchwała nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.)

28. KZGW, aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami
29. Lasy Państwowe, Lasy w Polsce 2014, ISBN 978-83-63895-50-1
30. Leśnictwo i ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2012-2014, Zielona Góra 2015 r., GUS
31. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2014 roku, Zielona Góra 2015 r., GUS
32. MIDAS, baza danych Państwowego Instytutu Geologicznego, 2016 r.
33. Ministerstwo Środowiska, Biała Księga Ochrony Złóż Kopalin, listopad 2015 r.
(https://www.mos.gov.pl/g2/big/2015_11/bd1b42430ad098b1c9256f2bc338f6f7.pdf)
34. Narodowa Strategia Gospodarowania Wodami 2030 - projekt
35. Narodowy Program Rozwoju Gospodarki niskoemisyjnej (projekt z 2015 r.)
36. Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny - unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. - KOM(2011) 244 wersja ostateczna
37. Opracowanie ekofizjograficzne województwa lubuskiego
(http://bip.lubuskie.pl/system/obj/14248_II_lasy.pdf)
38. Państwowy Instytut Geologiczny, dane w formie plików shp
39. Plan ochrony zasobów wodnych Europy - COM(2012) 673 wersja ostateczna
40. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym w obszarze dorzecza Odry
41. Plany Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Odry
42. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
43. Polityka Klimatyczna Polski. Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020
44. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020, Atmoterm S.A., Zielona Góra 2014 r.
45. Program działań w zakresie środowiska do 2020 r. - "Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety" - Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1386/2013/UE z dnia 20 listopada 2013 r. (Dz.U. L 354/171 z 28.12.2013)
46. Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2014-2020
47. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016
48. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 - 2016, Marcelli Tureczek, Zielona Góra 2013 r.
49. Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020
50. Program Wodno-Środowiskowy Kraju
51. Projekt polityki wodnej państwa do roku 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016)
52. Raport Polska 2030
53. Regionalny Program Operacyjny - Lubuskie 2020 - Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 9/103/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 20 stycznia 2015 r.
(http://rpo.lubuskie.pl/documents/10184/32408/RPO_woj_lubuskie_2014_2020_200115.pdf/3f8a14da-c413-46d2-a70c-6c806cac0a98)
54. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2014
55. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa do 2020 r.
56. Strategia Polityki Zdrowotnej na lata 2014-2020

57. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
58. Strategia Rozwoju Kraju 2020
59. Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu - COM(2013) 216 wersja ostateczna
60. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
61. Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
62. Śleszyński P., 2007, Ocena atrakcyjności wizualnej mezoregionów Polski, w Znaczenie badań krajobrazowych dla zrównoważonego rozwoju. Profesorowi Andrzejowi Richlingowi w 70. rocznicę urodzin i 45-lecia pracy naukowej” Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW, Warszawa 2007, s. 697-714.
63. WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.
64. Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie dokumentowania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych, Warszawa, 19 października 2015 r.
65. Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych (projekt programu)
66. http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm
67. <http://klimada.mos.gov.pl/>
68. http://www.coi-lubuskie.pl/PL/120/Wojewodztwo_Lubuskie/
69. <http://www.innowacje.lubuskie.pl/charakterystyka-gospodarcza.html>

9.3 Zestawienia aktów prawnych

1. Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320)
3. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 353)
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.)

9.4 Luki i niepewności w wiedzy

Głównym problemem generującym niepewności co do prognozowania potencjalnych oddziaływań jest ogólny charakter ocenianego dokumentu strategicznego, w tym brak wskazania typu przedsięwzięć planowanych do realizacji oraz ich lokalizacji. Niniejsza prognoza została dostosowana do poziomu ogólności i szczegółowości ocenianego PRI WL.